

Výjezdní workshop z obchodního práva

Obchodní právo v roce II

10. – 12. dubna 2015

Čistě majetková újma / reiner Vermögensschaden / pure economic loss a její náhrada v novém civilním právu

Anežka Janoušková

5. ročník PF UK

Resumé

Práce se věnuje institutu čistě majetkové újmy, který do českého právního prostředí zavádí § 2910 nového občanského zákoníku. Byť se v zahraničí jedná o velmi diskutované téma, nebyla jeho problematika za účinnosti občanského zákoníku z roku 1964 v české teorii ani praxi řešena. Práce si klade za cíl prostou majetkovou škodu definovat, nastínit smysl omezení její náhrady a zasadit tento institut do širšího kontextu deliktního práva. V jednotlivých kapitolách je kladen důraz na význam čistě majetkové škody v obchodně právních vztazích a na praktických případech demonstrována důležitost její náhrady pro tuto oblast práva.

Po stručném teoretickém úvodu představuje práce německé a rakouské deliktní právo, jež budou mít, s ohledem na inspirační zdroj občanského zákoníku, při výkladu nové úpravy smluvní a mimosmluvní odpovědnosti stěžejní význam. Postřehy z komparativní studie se posléze promítnou při výkladu ustanovení deliktní a kontraktní odpovědnosti nového občanského zákoníku. Největší pozornost je přitom věnována deliktní klauzuli § 2910 OZ a jejímu vztahu k odpovědnosti smluvní (§ 2913 OZ). Autorka v práci poukazuje na nejproblematictější pasáže nové úpravy odpovědnostních vztahů v oblasti náhrady prosté ekonomické škody, za pomoci zahraničního srovnání pak představuje možná řešení, která mohou při výkladu sporných ustanovení pomoci.

Obsah

Seznam použitých zkratk	1
1. Úvod	2
2. Pojem čistě majetkové újmy	2
3. Tzv. pravidlo vyloučení (<i>exclusionary rule</i>)	3
4. Náhrada čistě majetkové újmy v evropském prostoru	4
5. Německý útěk ke smluvnímu právu	6
5.1. § 823 odst. 1 BGB: zásah do subjektivních práv poškozeného	6
5.2. § 823 odst. 2 BGB: porušení objektivní normy	7
5.3. § 826 BGB: úmyslné porušení dobrých mravů	9
5.4. Náhrada čistě majetkové újmy v německé judikatuře	11
6. Rakouská generální klauzule pod německým vlivem	13
7. Náhrada čistě majetkové škody dle OZ - inovace nebo nepochopení?	15
7.1. Kde není zásah do absolutního práva, není náhrada (§ 2910 věta první OZ)	15
7.2. Náhrada škody při porušení ochranné normy (§ 2910 věta druhá OZ)	17
7.3. Náhrada v případě úmyslného porušení dobrých mravů (§ 2909 OZ)	19
7.4. Náhrada v rámci práva smluvního (§ 2913 OZ)	20
7.5. Zákonná nebo smluvní?	21
8. Závěr	23
9. Prameny	24

Seznam použitých zkratek

ABGB	rakouský všeobecný občanský zákoník
AktG	německý akciový zákon
BGB	německý občanský zákoník
BGH	německý Spolkový soudní dvůr
BVerfG	německý Spolkový ústavní soud
DCFR	návrh Společného referenčního rámce
DZ	důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanskému zákoníku
GG	německý Základní zákon
GmbH	německá společnost s ručením omezeným
GmbHG	německý zákon o společnosti s ručením omezeným
MüKo	Münchener Kommentar
ÖAktG	rakouský akciový zákon
OGH	rakouský Nejvyšší soudní dvůr
ÖGmbHG	rakouský zákon o společnosti s ručením omezeným
OLG	německý Vrchní zemský soud
OZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OZ1964	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
PETL	Principy evropského deliktního práva
RG	německý Říšský soud
ZOK	zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech

1. Úvod

V předkládané práci bych se ráda zabývala problematikou tzv. čistě majetkové újmy, kterou do českého právního prostředí přináší ustanovení § 2910 OZ. Uvedené téma mě zaujalo hned z několika hledisek.

Předně je pozoruhodná dlouhodobá rezistence české právní vědy vůči tomuto zajímavému teoretickému problému. Zatímco v mnoha tradičních zahraničních právních řádech patří prostá ekonomická škoda k jedné z nejdiskutovanějších otázek, česká judikatura i doktrína se jí poměrně dlouho a úspěšně vyhýbá. Jak však vyplýne z výkladu, do budoucna je třeba s uvedenou kategorií škod počítat. A nejedná se pouze o otázku ryze teoretickou. Právě naopak. Problematika prosté majetkové škody má zejména pro podnikatelské prostředí nemalé praktické dopady, na něž musí české subjekty při své obchodní činnosti *pro futuro* pamatovat. S tím souvisí konečně i třetí aspekt, který mě vedl ke zvolení daného tématu. Český zákonodárce totiž formulací § 2910 OZ zavádí do českého právního řádu zajímavé a inovativní řešení, které při pozorném čtení nemá z komparativního hlediska obdoby. Toto novátorství pak nutně spíše než odpovědi přináší mnoho neznámých.

První část práce se vypořádává s teoretickými pojmy a východisky, které jsou důležité pro pochopení institutu prosté ekonomické újmy. Následuje stručný náhled do německé a rakouské právní úpravy, který se posléze promítne při výkladu předmětných ustanovení občanského zákoníku. Za pomoci komparativní výkladové metody pak předkládaná práce názorně ilustruje, že formulace § 2910 OZ zvolená zákonodárcem se odchyluje od tradičního pojetí čistě majetkové újmy, jak je zná německé a rakouské právo. Cílem práce je zejména tyto odchylky identifikovat a za pomoci zahraničního srovnání navrhnout, jak by české soudy mohly nedokonalou transpozicí této koncepce ve své rozhodovací praxi překlenout.

2. Pojem čistě majetkové újmy

Pokud jde o **vymezení kategorie čistě majetkové újmy**¹ (*pure economic loss, reiner Vermögensschaden*), nepanuje v zahraniční literatuře jednoznačná shoda.² *Von Bar*³ rozlišuje dva základní možné přístupy. První přístup, typický pro právními řády common law, definuje prostou ekonomickou újmu jako jakoukoliv škodu, která vznikne *nezávisle* na zásahu do života a zdraví poškozeného či nezávisle na poškození či zničení jeho věci. Druhý přístup převažující v germánském právním prostředí⁴ charakterizuje prostou majetkovou škodu jako škodu způsobenou bez zásahu do absolutního práva nebo jiného právem chráněného zájmu poškozeného (*legally protected interest, Rechtsgutprinzip*). Podstatou „čisté“ ekonomické

¹ S ohledem na neprobádanost tématu se v českém právním prostředí dosud neustálil jednotný pojem pro uvedenou kategorii škody. Terminologicky lze vycházet z označení *reiner Vermögensschaden* používaného v germánské právní kultuře a pracovat tak s pojmem *čistá* či *prostá majetková škoda* nebo se inspirovat anglickou terminologií (*pure economic loss*) a používat označení *čistá ekonomická újma*. V práci používám všechna zmíněná spojení promiscue.

² Srov. Boom, H. W. a kol.: *Pure Economic Loss (Tort and Insurance Law)*, Springer Wien, Vídeň, 2004, s. 2.

³ Viz Von Bar, Ch.: *Gemeineuropäisches Deliktrecht*, Díl 2, C.H. Beck, Mnichov, 1999, s. 31.

⁴ Srov. např. Kötz, H., Wagner, G.: *Deliktsrecht*, Vahlen, Mnichov, 2013 s. 47.

újmou je tedy skutečnost, že poškozenému se sníží hodnota jeho majetku, aniž by došlo k narušení jeho zdravotního stavu, poškození jeho⁵ vlastnictví nebo zásahu do jeho jiných právně chráněných statků.

V této souvislosti je tak nutné *prostou* ekonomickou újmu odlišit od tzv. **následné ekonomické újmy** (*consequential economic loss, Vermögensfolgeschaden*), jež lze přirovnat k nám známému ušlému zisku (§ 2952 OZ). Tato škoda je rovněž představovaná majetkovými ztrátami, ty však nastaly *v souvislosti* se zásahem do absolutního práva. Uvedené odlišení lze demonstrovat na následujícím příkladu. Podnikatel A a podnikatel B provozují taxislužbu. Vozidlo podnikatele A je poškozeno při dopravní nehodě, kterou zavinil řidič protijedoucího vozu. Kolize automobilů zapříčiní v jedné z nejrušnějších pražských ulic zácpu, v níž na několik hodin uvízne i vůz podnikatele B. Podnikatel A ani podnikatel B nemohou v důsledku nehody pokračovat ve své podnikatelské činnosti a přijdou tak o výdělek v hodnotě několik tisíc korun. Ušlý zisk, který vedle škody na vozidle utrpěl podnikatel A, když nemohl vozit zákazníky, představuje *následnou* ekonomickou újmu, neboť vznikl následkem zásahu do jeho absolutního práva (poškození automobilu). Podnikatel B naproti tomu pouze uvízl v zácpě, aniž by došlo k poškození jeho vlastnictví. Finanční částka, kterou by od potenciálních klientů taxislužby byl býval obdržel, tak představuje *čistou* majetkovou škodu.

Jelikož se prostá majetková škoda projevuje jen v ekonomické sféře poškozeného, bude její relevance patrná zejména v **obchodněprávních vztazích**. Čistou ekonomickou škodu tak utrpí akcionář, který si pořídí akcie, jejichž hodnota byla kvůli nepřesným informacím v prospektu nadsazená a následně klesne, nebo banka, která spoléhá na nesprávnou výroční zprávu auditora poskytne zápůjčku akciové společnosti, jež se následně ukáže jako nesolventní. Stejně tak utrpí čistou ekonomickou újmu podnikatel, jehož továrna nemůže díky výpadku proudu dočasně vyrábět obráběcí stroje, obchodník, kterému partner včas nedodal látky a on tak nemůže plnit své závazky, či soutěžitel, jemuž poklesnou následkem vstupu nového konkurenta na trh zisky.

3. Tzv. pravidlo vyloučení (*exclusionary rule*)

Zatímco odpověď na otázku, zda nahrazovat prostou ekonomickou škodu v rámci smluvního práva, je ve všech relevantních právních řádech⁶ bez výjimky kladná.⁷ To, zda přiznávat náhradu čisté ekonomické újmy v právu deliktním, zůstává předmětem dlouhotrvajících sporů.

Ve velké části států se vyvinulo **tzv. pravidlo vyloučení (*exclusionary rule*)**⁸, podle něhož se při nedbalostně způsobených protiprávních činech prostá majetková škoda nenahrazuje. Jak

⁵ K porušení absolutních statků při vzniku čisté ekonomické újmy dojít může, toto poškození se však v takovém případě projevuje výlučně ve sféře třetí osoby. K tomu blíže srov. Boom, H. W. a kol. op.cit. v pozn. 2, s. 3.

⁶ Pro účely této práce jsou zohledňovány právní řády států Evropské Unie a USA.

⁷ Viz Koziol, H.: Recovery for economic loss in the European Union in *Arizona Law Review* 48 (2006), s. 871.

⁸ Srov. tamtéž nebo Bussani, M., Palmer, V., Parisi, F.: Liability for Pure Financial Loss in Europe: An Economic Restatement in *American Journal of Comparative Law*, 51, 2003, s. 123.

shrnuje H. Koziol,⁹ důvodů pro vyloučení její náhrady je několik. Hlavním argumentem je obava před nekonečným množstvím právních sporů (tzv. *floodgates argument*, *Uferlosigkeit*)¹⁰, který spojuje snahu zabránit zahlcení justice soudními spory, snahu ochránit škůdce před neomezeným počtem potenciálních žalob a konečně skutečnost, aby nedocházelo k neúměrnému omezení svobody účastníků právních vztahů.¹¹ Dalším argumentem pro pravidlo vyloučení je složitá předvídatelnost prosté ekonomické škody¹² plynoucí ze špatné rozpoznatelnosti majetkových poměrů poškozeného. Nemalý vliv má i hodnota právem chráněných zájmů ve společnosti - život, zdraví a svoboda jedince požívají bezesporu nejvyšší ochrany. Vysokou ochranu pak tradičně právní řád poskytuje i vlastnictví. Naproti tomu finanční zájmy jednotlivce jsou na pomyslném hodnotovém žebříčku na spodních pozicích.¹³ Konečně nelze opomíjet, že prostá ekonomická škoda je v některých případech žádoucí (kupř. již výše zmíněná situace vstupu nového konkurenta na trh).¹⁴

Tato argumentace však není zcela uspokojivá, neboť i ve státech, které přijaly *exclusionary rule*, se vyvinulo několik výjimek, kdy se prostá ekonomická újma nahrazuje.¹⁵ S jiným vysvětlením pravidla vyloučení proto přichází zastánci teorie **Law&Economics**,¹⁶ podle nichž primárním úkolem deliktního práva není nahradit veškerou újmu jednotlivce, nýbrž pouze tu újmu, kterou z protiprávního jednání škůdce utrpěla společnost (tzv. sociální škoda, *social cost*). Příkladem čisté ekonomické újmy, která se podle právně-ekonomického nazírání hradit nebude, je škoda, která vznikla výrobci čokolády tím, že nemohl při výpadku elektrického proudu vyrábět. Společnost škodu neutrpí, neboť na trhu je dostatek jiných výrobců čokolády, kteří poptávku uspokojí.

4. Náhrada čisté majetkové újmy v evropském prostoru

Zajímavým fenoménem na poli náhrady prosté majetkové újmy v mimosmluvních vztazích je skutečnost, že na rozdíl od jiných oblastí deliktního práva nelze v komparativních studiích najít tradiční pojítko mezi zeměmi kontinentální právní kultury a státy common law.¹⁷ Autoři

⁹ Koziol op.cit. v pozn. 7, s. 875 an.

¹⁰ Americký soudce *Cardozo* tuto ideu vyjádřil následovně: „*liability in an indeterminate amount for an indeterminate time to an indeterminate class*“. Viz *Ultramares Corporation v. Touche*, 174 N.E. 441 (1932).

¹¹ Zde se projevuje preventivní funkce deliktního práva. Pokud by každý čelil potenciální hrozbě neomezené odpovědnosti za nedbalostní způsobení prosté ekonomické škody, byla by většina činností příliš riskantní na to, aby je lidé vykonávali. Následkem by bylo omezení svobody jednání.

¹² Přílišná ochrana zájmů, které nejsou zřejmé a nemají jasné hranice, by opět vedla k omezení svobody jednání jednotlivců, neboť by učinila téměř všechny činnosti příliš riskantními. Srov. Koziol op.cit. v pozn. 7, s. 877.

¹³ Uvedený aspekt byl i východiskem při tvorbě Principů evropského deliktního práva (čl. 2:102 PETL).

¹⁴ Srov. Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, s. 47.

¹⁵ Příkladem je již výše zmíněná existence smluvního, ale i jiného speciálního vztahu (v anglické judikatuře je tato podmínka označovaná *proximity* – srov. *Hedley Byrne & Co Ltd v Heller & Partners Ltd* [1964] AC 465) mezi škůdcem a poškozeným, informace nebo rada třetí osobě s cílem přimět jí k určitému jednání či úmyslné způsobení škody.

¹⁶ Srov. Bussani, M., Palmer, V., Parisi, F. op. cit. v pozn. 8, s. 131 a násl.

¹⁷ Srov. Bussani, M., Palmer, V., Parisi, F. op. cit. v pozn. 8, s. 113.

rozsáhlé komparativní studie *Bussani a Palmer*¹⁸ proto přichází s alternativním rozdělením na státy liberální, pragmatické a konzervativní.

Státy liberální, mezi něž se řadí Francie, Belgie, Španělsko či Itálie, vycházely při tvorbě deliktního práva ze zásady *neminem ledere* - kdokoliv způsobí škodu, musí ji nahradit.¹⁹ Jejich civilní kodexy obsahují generální delikt ní klauzuli, při jejímž naplnění²⁰ vznikne poškozenému nárok na náhradu újmy bez ohledu na to, jaký statek byl zasažen. Tyto státy tak pracují s jednotnou kategorií újmy a nerozlišují *prostou* ekonomickou újmu jako zvláštní druh škody. Srovnávací studie ukazují, že i díky této skutečnosti přistupují k náhradě prosté ekonomické újmy velmi velkoryse. Jediný způsob, jak v extrémních případech korigovat nespravedlivé výsledky tohoto systému, je případné *ex post* vyloučení odpovědnosti soudním rozhodnutím např. z důvodu přetržení kauzálního nexu.²¹

Státy pragmatické, zahrnující Anglii, Skotsko a Nizozemsko, přistupují k náhradě prosté ekonomické újmy výrazně zdrženlivěji. Princip vyloučení se v nich prosadil díky soudní praxi.²² Tyto státy tak náhradu čistě majetkové škody *a priori* plně nevylučují, ale ponechávají na soudcích, aby *ad hoc* posoudily, které zájmy mají v konkrétním případě převážít. Případná odpovědnost se pak dovozuje z porušení tzv. povinnosti péče (*duty of care*), jež je však soudy shledávána relativně zřídká. Prakticky uvažující soudci operují s výše zmíněným *floodgates* argumentem a odpovědnost za prostou ekonomickou škodu dovozují pouze tam, kde je počet poškozených určitým způsobem dopředu omezen.²³

I **státy konzervativní** (Německo, Rakousko, Švýcarsko či Portugalsko) se staví k náhradě prosté ekonomické škody v rámci deliktního práva odmítavě. Na rozdíl od pragmatického přístupu common law judikatury však omezují náhradu prosté ekonomické újmy již *a priori* tím, že vznik jakékoliv mimokontraktní odpovědnosti zásadně podmiňují zasažením absolutních práv. Za průkopníka v této kategorii lze označit Německo. Řešení, se kterým přišlo v § 823 odst. 1 BGB, pak již jen ostatní zástupci této skupiny legislativně či judikatorně přejaly.²⁴ Případné nespravedlnosti řeší uvedené systémy prostřednictvím dalších delikt ních podstat a především velkorysým výkladem smluvní odpovědnosti.²⁵

Přijetím nového civilního kodexu odmítla Česká republika generální delikt ní klauzuli, čímž opustila poklidné vody liberálního pojetí § 420 OZ1964 a zařadila se po boku Německa mezi konzervativní státy. Radikální obrat nevyžaduje jen přepsání komentářové literatury, ale přináší i nemalé praktické obtíže. V další části své práce proto přiblížím systematiku

¹⁸ Bussani, M. a kol.: *Pure Economic Loss in Europe*, Cambridge: University Press, Cambridge, 2003.

¹⁹ *Ibid.* s. 121.

²⁰ Např. Čl. 1382 ve spojení s čl. 1383 francouzského Code civile pro vznik odpovědnosti škůdce vyžaduje zavinění (*faute*), škodu (*dommage*) a příčinnou souvislost (*lien de causalité*).

²¹ Francie pracuje s kategorií *přímé a jisté* (*direct et certain*) škody - Bussani, M. a kol. op. cit. v pozn. 18, s. 129.

²² V Anglii např. *Spartan Steel & Alloys Ltd v Martin & Co (Contractors) Ltd* [1973] 1 QB 27 (CA).

²³ V Anglii poprvé *Hedley Byrne & Co Ltd v Heller & Partners Ltd* [1964] AC 465, kde mezi žalobcem a žalovaným existoval speciální vztah (*special relationship*).

²⁴ Bussani, M. a kol. op. cit. v pozn. 18, s. 125.

²⁵ K tomu srov. níže podkapitolu 5.4. Tento přístup příznačně nepřichází v úvahu ve Francii, kde platí při vymáhání nároků z odpovědnosti smluvní a delikt ní zásada *non cummul*.

německého a rakouského deliktního práva včetně jejich kladů a záporů a získané poznatky posléze využijí při výkladu ustanovení, jež do českého prostředí zavádí občanský zákoník.

5. Německý útěk ke smluvnímu právu

Německý BGB na rozdíl např. od francouzského Code Civil vychází v úpravě deliktní odpovědnosti ze tří „malých“ generálních klauzulí,²⁶ kterými jsou:

- § 823 odst. 1 BGB (zásah do absolutního práva nebo právem chráněného statku),
- § 823 odst. 2 BGB (porušení ochranné normy) a
- § 826 BGB (úmyslné porušení dobrých mravů).

Náhrada prosté ekonomické újmy je v německém deliktním právu značně omezená, v rámci první generální klauzule se nepřipouští (podkapitola 5.1.) a připadá v úvahu pouze při porušení ochranné normy nebo úmyslném porušení dobrých mravů (podkapitoly 5.2. a 5.3.). I proto se judikatura německých soudů, hledaje rovnováhu mezi nástrahami obecného připuštění náhrady čistě majetkové újmy a právem poškozeného na vyrovnání, uchýlila k alternativnímu řešení (podkapitola 5.4.).

5.1. § 823 odst. 1 BGB: zásah do subjektivních práv poškozeného

Podle § 823 odst. 1 BGB²⁷ lze požadovat náhradu škody po každém, kdo vlastním zaviněním protiprávně *zasáhl do právem chráněného zájmu* (život, tělo, zdraví a svoboda ve smyslu svobody pohybu), *vlastnického nebo jiného práva*.²⁸ Obecně přijímané schéma vzniku odpovědnosti tedy vyžaduje jednání či opomenutí (*Tun oder Unterlassen*), zásah do právem chráněného statku (*Rechtsgutverletzung*), příčinnou souvislost (*haftungsbegründende Kausalität*), zavinění (*Verschulden*), protiprávnost (*Rechtswidrigkeit*) a škodu (*Schaden*), která vznikla v příčinné souvislosti se zasažením absolutního statku (*haftungserfüllende Kausalität*).²⁹ V následujícím výkladu se zaměřím na dva aspekty, které budou později při výkladu § 2910 OZ relevantní, a sice zásah do právem chráněného statku a protiprávnost.

Stěžejním principem německého deliktního práva, který se v jeho základním ustanovení zrcadlí, je **ochrana právem chráněných statků**. Tím, že zákonodárce podmínil náhradu škody zasažením těchto hodnot, zásadně vyloučil náhradu čistě majetkové újmy.³⁰ Přesto se vyskytly případy, kdy německý soudce přiznal poškozenému náhradu škody i v rámci tohoto ustanovení, byť se *de facto* jednalo o čistě ekonomickou škodu.³¹ Relativní práva nejsou

²⁶ Medicus, D., Lorenz, S.: Schuldrecht II, Besonderer Teil, 17. vydání, C.H.BECK, Mnichov, 2014, s. 454.

²⁷ § 823 odst. 1 BGB: *Wer vorsätzlich oder fahrlässig das Leben, den Körper, die Gesundheit, die Freiheit, das Eigentum oder ein sonstiges Recht eines anderen widerrechtlich verletzt, ist dem anderen zum Ersatz des daraus entstehenden Schadens verpflichtet.*

²⁸ V rámci § 823 odst. 1 BGB je nutné odlišovat právem chráněné zájmy (život, tělo, zdraví a svobodu ve smyslu svobody pohybu) a absolutní práva (vlastnictví a jiná práva). Srov. Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, s. 62 a 67.

²⁹ Srov. Looschelders, D.: Schuldrecht, Besonderer Teil, 9. vydání, Vahlen, Mnichov, 2014, s. 422-423.

³⁰ Srov. Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, s. 46.

³¹ Blíže viz podkapitulu 5.4.

v rámci tohoto ustanovení chráněna, některým z nich se nicméně prostřednictvím **oprávněné držby** jako *jiného* absolutního práva ve smyslu § 823 odst. 1 BGB ochrany dostává (nájemce pozemku, kupující v případě výhrady vlastnického práva).³²

Z našeho pohledu zajímavé je pojetí **protiprávnosti** jako podmínky pro vznik odpovědnosti podle uvedeného ustanovení. Německá právní věda totiž tradičně vycházela z tzv. protiprávnosti v účinku (*Erfolgsunrecht*), kterou je třeba odlišit od tzv. protiprávnosti v jednání (*Handlungsunrecht*) platné u nás.³³ Podle prvně uvedené teorie se jednání škůdce stává protiprávním zásahem do právem chráněného zájmu poškozeného. V rámci takto indikované protiprávnosti se škůdce zproští odpovědnosti pouze tehdy, prokáže-li, že mu svědčí některý z důvodů vylučujících protiprávnost. Jinými slovy, pokud škůdce zasáhne do absolutního práva, splní všechny ostatní znaky první delikt ní klauzule a zároveň nekoná např. v krajní nouzi, jedná protiprávně. Nutno dodat, že dříve převažující teorie *Erfolgsunrecht* je dnes podle většinového názoru omezena jen na tzv. přímé poškození absolutního práva při konání škůdce.³⁴ V případě zasažení absolutního práva nekonáním nebo toliko zprostředkovaně je pro určení protiprávnosti navíc třeba, aby škůdce porušil povinnost (*Verkehrspflicht*).³⁵

5.2. § 823 odst. 2 BGB: porušení objektivní normy

Funkcí § 823 odst. 2 BGB v německém delikt ní právu je jednak „posunutí“ ochrany absolutních statků do stádia jejich ohrožení, neboť odpovědnost zakládá již samotné porušení ochranné normy a nikoliv až zásah do absolutních práv, především však rozšíření této ochrany i na statky, jež nejsou pokryty v odstavci prvním – tedy i na čistou majetkovou škodu.³⁶ Podmínkami pro vznik odpovědnosti podle § 823 odst. 2 BGB jsou existence ochranné normy (*Schutzgesetz*), porušení této normy a zavinění na straně škůdce.³⁷

Kategorie **ochranné normy** se neomezuje pouze na zákony, nýbrž na jakoukoliv abstraktní právní normu.³⁸ Judikatura však vyžaduje, aby ochranný účel normy (*Schutzzweck*), vyplývající z vůle zákonodárce nebo z jejího obsahu,³⁹ svědčil konkrétní osobě či alespoň

³² Schilcher, B., Holzer, W.: Der schadenersatzrechtliche Schutz des Traditionserwerbers bei Doppelveräußerung von Liegenschaften in Juristische Blätter, Sešit 17, 1974, s. 452-453.

³³ Srov. Medicus, D., Lorenz, S. op. cit. v pozn. 26, s. 455-456. Blíže k tomu viz podkapitulu 7.1.

³⁴ Habersack, M. a kol.: MüKo zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Svazek 5: Schuldrecht, Besonderer Teil III §§ 705-853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz, 6. vydání, C. H. BECK, Mnichov, 2013, s. 1817.

³⁵ *Verkehrspflicht* však podle většiny literatury není nic jiného než objektivní povinnost pečlivosti (*Sorgfaltspflicht*). Zatímco v rámci nedbalosti se zkoumá tzv. vnitřní pečlivost (*innere Sorgfalt*) škůdce *ex ante* – měl a mohl by rozumný člověk na místě a v čase škodné události rozpoznat škodlivost svého jednání? V rámci protiprávnosti se zkoumá tzv. vnější pečlivost (*äußere Sorgfalt*), při níž se soudce ptá *ex post*, zda škůdce objektivně dodržel všechny standarty chování - blíže Medicus, D., Lorenz, S. op. cit. v pozn. 26, s. 404.

³⁶ Looschelders, D. op. cit. v pozn. 29, s. 445.

³⁷ § 823 odst. 2: *Die gleiche Verpflichtung trifft denjenigen, welcher gegen ein den Schutz eines anderen bezweckendes Gesetz verstößt. Ist nach dem Inhalt des Gesetzes ein Verstoß gegen dieses auch ohne Verschulden möglich, so tritt die Ersatzpflicht nur im Falle des Verschuldens ein.*

³⁸ Nezahrnuje tak např. soudní či správní rozhodnutí. Srov. čl. 2 EGBGB.

³⁹ Srov. Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, s. 98.

skupině osob a norma jako taková byla, s ohledem na výsledek její aplikace v rámci systému mimosmluvní odpovědnosti, do tohoto systému přenositelná.⁴⁰ Ochrannou normou tak nebude norma sloužící pouze obecným zájmům. Nejčastěji hledá judikatura ochranné normy v předpisech práva trestního,⁴¹ lze se s nimi však setkat i v BGB, evropském právu,⁴² či předpisech práva obchodního. Za normu s ochranným účelem BGH označil např. ochranu držby,⁴³ zákaz nadměrných imisí na cizí pozemek,⁴⁴ zápůrčí žalobu na ochranu vlastnictví,⁴⁵ ochranu zástavního věřitele v případě zastavení nemovitosti,⁴⁶ povinnost podat insolvenční návrh,⁴⁷ povinnost člena představenstva či dozorčí rady akciové společnosti podávat akcionářům a věřitelům správné údaje a podstatné informace nezamlčovat,⁴⁸ vydírání,⁴⁹ úplatkářství⁵⁰ či podvod⁵¹. Mezi ochranné normy se naproti tomu neřadí trestný čin padělání listiny, neboť ochrana majetku je v něm vyjádřena natolik nejasně a obecně, že přímý účel ochrany majetkových zájmů poškozeného nelze dovodit.⁵² Pro jejich obecnost rovněž zásadně nelze za ochranné normy označit práva obsažená v německé Ústavě (výjimkou je koaliční svoboda - čl. 9 odst. 3 GG).⁵³ Testem ochranného účelu neprošel ani trestný čin vyhrožování a násilí proti skupině obyvatel.⁵⁴

Vedle tohoto obecného ochranného charakteru normy musí zároveň škoda v konkrétním případě spadat do **ochranné působnosti normy** (*Schutzbereich*). Splněna musí být **osobní působnost** ochranné normy, podle níž musí poškozený náležet do okruhu osob, které má předmětné ustanovení chránit. Podnikatel se např. nemůže při škodě způsobené neupevněným lešením dovolávat norem zajišťujících bezpečnost a ochranu zdraví při práci, neboť ty slouží ochraně zaměstnancům. Ustanovení akciového zákona o vkladové povinnosti akcionářů a vrácení vkladů zase není ochrannou normou směrem k věřitelům.⁵⁵

Naplněna musí být rovněž **věcná působnost** normy vyžadující, aby zájem, do něhož bylo zasazeno, byl kryt ochranným účelem normy. To bude klíčové při nárokování čistě majetkové újmy, neboť pokud je norma zaměřená pouze na ochranu absolutních statků, zásadně platí, že její náhrada je podle těchto ustanovení vyloučena.⁵⁶ BGH např. vyloučil možnost domáhat

⁴⁰ Rozhodnutí BGH ze dne 8. 6. 1976 sp.zn. VI ZR 50/75.

⁴¹ Srov. Looschelders, D. op. cit. v pozn. 29, s. 446.

⁴² Rozhodnutí BGH ze dne 28. 6. 2011 sp.zn. KZR 75/10 o čl. 101 SFEU.

⁴³ § 858 BGB, rozhodnutí BGH ze dne 7. 3. 1956 sp.zn. V ZR 106/54.

⁴⁴ § 906 BGB, rozhodnutí RG ze dne 13. 6. 1906 sp.zn. V 589/05.

⁴⁵ § 1004 BGB, rozhodnutí BGH ze dne 16. 3. 1988 sp.zn. VIII ZR 184/87.

⁴⁶ §§ 1133-1135 BGB, rozhodnutí BGH ze dne 28. 10. 1975 sp.zn. VI ZR 24/74.

⁴⁷ Např. Rozhodnutí BGH ze dne 16. 12. 1958 sp.zn. VI ZR 245/57

⁴⁸ § 399 bod 1) a 4) AktG, rozhodnutí BGH ze dne 11. 7. 1988 sp. zn. II ZR 243/87.

⁴⁹ § 253 StGB, rozhodnutí BGH ze dne 14. 5. 1992 sp. zn. II ZR 299/90.

⁵⁰ § 299 StGB.

⁵¹ § 263 StGB, rozhodnutí BGH ze dne 14. 10. 1971 sp. zn. VII ZR 313/69.

⁵² § 267 StGB, rozhodnutí BGH ze dne 3. 2. 1987 sp. zn. VI ZR 32/86.

⁵³ Teoreticky by šlo žalovat z titulu konkretizace základních práv v jednotlivých rozhodnutích BVerfG – srov. Habersack, M. a kol. op. cit. v pozn. 34, s. 2003.

⁵⁴ § 125 StGB, rozhodnutí BGH ze dne 24. 1. 1984 sp. zn. VI ZR 37/82.

⁵⁵ § 27 AktG, rozhodnutí BGH ze dne 22. 6. 1992 sp. zn. II ZR 178/90.

⁵⁶ Srov. Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, s. 100-101.

se prosté ekonomické škody podle předpisů na ochranu silničního provozu, neboť ty slouží pouze ochraně zdraví a vlastnictví.⁵⁷ Zajímavě přistupuje BGH i k § 43 odst. 1 GmbHG, podle něhož musí jednatelé vykonávat svoji činnost s péčí řádného hospodáře. Pokud tuto péči nedodrží, odpovídají podle odstavce druhého téhož ustanovení společnosti za škodu. V uvedeném případě se však porušení péče řádného hospodáře vůči jednatelům dovolávala věřitelka společnosti, které díky jejich nevhodnému jednání vznikla prostá majetková škoda. Svůj nárok opírala o § 823 odst. 2 BGB ve spojení s § 43 odst. 1 GmbHG. BGH uzavřel, že povinnost péče řádného hospodáře působí pouze ve vnitřním vztahu jednatel-společnost, nikoliv však navenek, a věřitelé tak nespádají do osobní působnosti tohoto pravidla.⁵⁸

Konečně musí ke škodě dojít způsobem, jaký ochranná norma předpokládá (**modální působnost**). Pokud tedy lékárník prodá nezletilému prostředek s obsahem jedu, jehož distribuce mladistvým je pro nebezpečí otravy zakázána, mladiství jej ovšem nepožije, nýbrž z něj vyrobí výbušninu, nespadá takto vzniklá škoda do ochranného účelu normy.

5.3. § 826 BGB: úmyslné porušení dobrých mravů

Každý, kdo jinému úmyslně přivodí škodu způsobem odporujícím dobrým mravům, je povinen k její náhradě (§ 826 BGB).⁵⁹ Toto ustanovení vzbuzuje na první pohled dojem pro praxi pouze doplňkového nástroje, při náhradě čistě majetkové újmy hraje nicméně klíčovou úlohu. Vývojem modifikované předpokladu nároku z § 826 BGB jsou totiž právě čistá majetková škoda, úmyslné jednání (*Vorsatz*) a jeho rozpor s dobrými mravy (*Sittenwidrigkeit*).⁶⁰

Je-li zasaženo absolutní právo poškozeného, přichází sice použití § 826 BGB v úvahu, ale pouze teoreticky. Poškození k získání svých nároků volí cestu menšího odporu, tedy § 823 odst. 1 BGB, u něhož postačí prokázat nedbalost a podmínka protiprávnosti je zpravidla splněna již zásahem.⁶¹ V případě § 826 BGB by naproti tomu museli prokázat škůdcův úmysl a rozpor jeho jednání s vážnými kategoriemi dobrých mravů. Úlohou tohoto ustanovení v systému německého deliktčního práva byla proto již od počátku ochrana majetkových zájmů a obecných osobnostních práv (*allgemeine Persönlichkeitsrechte*) poškozeného, jejichž náhrada byla podle § 823 odst. 1 BGB vyloučena.⁶² Obecná osobnostní práva však BGH později povýšil na *jiná* (a tedy absolutní) práva ve smyslu § 823 odst. 1 BGB a jejich nárokování v rámci § 826 BGB nakonec rovněž pozbylo smyslu. Ustanovení tak dnes vstupuje do hry prakticky jen tehdy, došlo-li ke vzniku čistě majetkové újmy.⁶³

⁵⁷ Rozhodnutí BGH ze dne 9. 11. 1982 sp. zn. VI ZR 151/81.

⁵⁸ Rozhodnutí BGH ze dne 13. 4. 1994 sp. zn. II ZR 16/93.

⁵⁹ § 826 BGB: *Wer in einer gegen die guten Sitten verstößenden Weise einem anderen vorsätzlich Schaden zufügt, ist dem anderen zum Ersatz des Schadens verpflichtet*

⁶⁰ Srov. Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, s. 105.

⁶¹ Výjimky viz výše podkapitulu 5.1.

⁶² Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, str. 104.

⁶³ Srov. tamtéž.

Dobré mravy představují dle ustálené judikatury BGH kategorii morálních norem, jejichž porušení není právem aprobováno, neboť odporuje pocitu slušnosti každého spravedlivě smýšlejícího člověka.⁶⁴ Tuto velice neurčitou formulaci doktrína kritizuje a snaží se vytyčit její konkrétnější hranice - dobré mravy představují ve společnosti skutečně existující a obecně určitelné morální představy.⁶⁵ Jedná se přitom zejména o to, co by každý slušný člověk od druhé osoby v právním styku očekával.⁶⁶ Při určování toho, co je a co není v rozporu s dobrými mravy, je ale především třeba brát zřetel na funkci této normy jako výjimky ze zásady, že čistě majetková škoda se v rámci deliktního práva nenahrazuje. Jinými slovy, ryze majetkovou újmu lze podle § 826 BGB nahradit jen tehdy, pokud v konkrétním případě nejsou naplněny obavy zákonodárce, které ho vedly k její diskriminaci.⁶⁷

- (a) Zájmy poškozeného musí být jednáním škůdce **dotčeny přímo**. Pod § 826 BGB proto nespádají čistě ekonomické škody třetích osob, které jsou pouze odvozené od zasažení absolutního práva někoho jiného.
- (b) Poškozený nesmí mít k dispozici nároky ze **smluvní odpovědnosti**, neboť právě ta měla být primárně doménou pro náhradu čistě majetkové škody. Porušení smlouvy jednou ze stran proto zpravidla nezakládá rozpor s dobrými mravy ve smyslu § 826.
- (c) Škoda poškozeného musí zároveň vyústit ve **společenskou škodu**. Tento princip je stěžejní zejména pro oblast soutěžního práva a projevuje se v jeho základním ustanovení⁶⁸ – ne každé soutěžní jednání na trhu, které vede k finančním ztrátám konkurenta, je nežádoucí. Platí, že co je podle zákona o nekalé soutěži dovoleno, nikdy nevyústí v porušení dobrých mravů.⁶⁹
- (d) Požadavek rozporu s dobrými mravy nemá konečně sloužit náhradě „jakékoliv“ finanční škody, ale pouze **škody předvídatelné a snadno určitelné**. Do hry se zde tak opět dostává tzv. *floodgates* argument a obava před bezbřehou odpovědností škůdce vůči neomezenému množství poškozených.⁷⁰

Tyto podmínky splňuje kupříkladu **škoda vzniklá sdělením nesprávné informace nebo rady** při neexistenci smluvního vztahu. Pokud tak investoři přišli o své investice vložené do akcií, jež nabyli důvěřujíc nepravdivým informacím členů představenstva, mohou se § 826 BGB před soudem dovolávat.⁷¹ **Škoda** však dle názoru BGH nemusí spočívat jen ve snížení skutečného majetku, ale i ve zmaření reálné možnosti jeho budoucího zvýšení či ve vzniku

⁶⁴ Např. rozhodnutí BGH ze dne 25. 5. 1955 sp. zn. VI ZR 6/54.

⁶⁵ Srov. Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, str. 106.

⁶⁶ Oechsler, J.: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse, §§ 826-829; ProdHaftG, Sellier/de Gruyter oHG, Berlín, 2014., § 826, m. č. 31.

⁶⁷ Srov. Habersack, M. a kol. op. cit. v pozn. 34, s. 2284.

⁶⁸ § 1 UWG: *Dieses Gesetz dient dem Schutz der Mitbewerber, der Verbraucherinnen und Verbraucher sowie der sonstigen Marktteilnehmer vor unlauteren geschäftlichen Handlungen. Es schützt zugleich das Interesse der Allgemeinheit an einem unverfälschten Wettbewerb.*

⁶⁹ Habersack, M. a kol. op. cit. v pozn. 34, s. 2285.

⁷⁰ Ibid. s. 2286.

⁷¹ Rozhodnutí BGH ze dne 19. 7.2004 sp. zn. II ZR 402/02.

nechtěného dluhu.⁷² Dojde-li tak ke zpoždění zápisu zvýšení základního kapitálu, přijatého řádným usnesením valné hromady, do obchodního rejstříku, protože jeden z akcionářů neoprávněně žaloval na neplatnost tohoto usnesení, může se akciová společnost, jež v důsledku toho utrpí majetkové nevýhody, domáhat z titulu § 826 BGB jejich náhrady.⁷³

Pod porušení dobrých mravů subsumuje BGH také další významnou skupinu deliktů - **narušení smluvního vztahu třetí osobou**, při němž dochází k zásahu do relativního práva jednoho ze smluvních partnerů. Samotné narušení smlouvy třetím však ještě jeho odpovědnost nezakládá. BGH vyžaduje, aby škůdce o existenci smluvního vztahu věděl, jednoho ze smluvních partnerů k porušení smluvního závazku přiměl, oba přitom jednali ve vzájemném srozumění (*kollusives Zusammenwirken*), mimořádně bezohledně a s cílem poškodit druhého smluvního partnera.⁷⁴ Takovou je situace, kdy koupěchtivý vědomě překazí splnění kupní smlouvy mezi původním kupujícím a prodávajícím, když prodávajícímu za nesplnění nabídne, že jej osvobodí od dluhů, které tento vůči původnímu kupujícímu má.⁷⁵

5.4. Náhrada čistě majetkové újmy v německé judikatuře

Viděno čistě prizmatem zákonných ustanovení, nenabízí výše uvedené schéma německého deliktního práva poškozenému v mnoha situacích možnost, jak se svých nároků domoci. Ve snaze zabránit nespravedlivým výsledkům se proto německé soudy rozhodly uvedené mezery zaplnit, a to jednak extenzivním výkladem *jiných práv* obsažených v § 823 odst. 1 BGB, širokým pojetím *úmyslu* v rámci § 826 BGB a především rozšíření *kontraktní odpovědnosti* i na další smlouvám podobné vztahy.

Prvním, částí teorie kritizovaným, nástrojem je uznání **práva na zřízení a vykonávaný podnik** (*Recht am eingerichteten und ausgeübten Gewerbebetrieb*) jako *jiného* práva ve smyslu § 823 odst. 1 BGB. Zasáhne-li někdo do tohoto práva podnikatele, vznikne mu nárok na náhradu z toho vzniklé (tedy následné) majetkové škody. *De facto* však vždy půjde o čistě majetkovou újmu.⁷⁶ Při zavádění tohoto práva si však judikatura byla vědoma smyslu absolutních statků v deliktním právu, jeho nárokování proto spojila s přísnými podmínkami, jež jeho uplatňování v praxi značně ztěžují. Předně musí být zásah namířený na podnikání poškozeného (*betriebsbezogener Eingriff*).⁷⁷ Podmínka tak nebývá splněna v případech přetržení kabelového vedení, v nichž typicky nejde o cílené jednání. Nadto není protiprávnost dána samotným zásahem,⁷⁸ nýbrž je na soudci, aby ji po zvážení všech zájmů

⁷² Srov. Habersack, M. a kol. op. cit. v pozn. 34, s. 2295.

⁷³ Medicus, D., Lorenz, S. op. cit. v pozn. 26, s. 491.

⁷⁴ Rozhodnutí BGH ze dne 19. 10. 1993 sp. zn. XI ZR 184/92 nebo ze dne 19. 9. 1995 sp. zn. VI ZR 377/94.

⁷⁵ Rozhodnutí BGH ze dne 19. 7. 2004 sp.zn. II ZR 402/02.

⁷⁶ Kötz, H., Wagner, G. op. cit. v pozn. 4, s. 174.

⁷⁷ Rozhodnutí BGH ze dne 09.12. 1958 sp. zn. VI ZR 199/57.

⁷⁸ Jinak je tomu absolutních práv - srov. u protiprávnosti v podkapitole 5.1.

v konkrétním případě určil (*Interessenabwegung*).⁷⁹ Konečně se uvedené právo uplatní pouze subsidiárně, tedy v situaci, kdy poškozenému nepřísluší nárok jiný.⁸⁰

Další způsob usnadnění náhrady čistě majetkové újmy našel BGH v definování **úmyslného jednání** jako podmínky v rámci § 826 BGB. Škůdce v první řadě nemusí cílit na konkrétní škodu, postačí, že si je možnosti jejího vzniku vědom (*dolus eventualis*).⁸¹ Za úmyslné je navíc v určitých případech považováno jednání toliko lehkovážné a bezohledné.⁸²

Ani velkorysé pojetí úmyslu v § 826 BGB však nedokázalo zcela vyřešit nedostatečnou úpravu nedbalostní odpovědnosti za čistě majetkovou škodu v rámci deliktního práva. Německý soudce proto vsadil na právo smluvní a vymezení **předsmluvní odpovědnosti**.⁸³ Zprvu pouze na judikatuře založená koncepce se stala natolik všeobecně přijímanou, že v roce 2002 došlo i k jejímu výslovnému zákonnému zakotvení.⁸⁴ Podle nově zavedeného § 311 odst. 2 BGB vzniká závazkový vztah s povinnostmi uvedenými v § 241 odst. 2 BGB⁸⁵, tedy povinnostmi brát ohled na práva a zájmy smluvního partnera (*Neben- und Schutzpflichten*), již zahájením smluvních vyjednávání, iniciací smlouvy či vznikem podobného obchodně právního vztahu. Vytvořením tohoto zvláštního pouta strany získávají možnost působit na sféru a majetkové zájmy druhého partnera. Smyslem *cupla in contrahendo* pak není nic jiného, než chránit důvěru obou partnerů a zabránit jim ve zneužití vlivu, který navázáním kontaktu získali.⁸⁶ Informuje-li se podnikatel před začátkem stavebních prací „neformálně“ u banky spolukontrahenta, zda má tento na svém účtu dostatek finančních prostředků na zaplacení zakázky, a odmítne-li dlužník nakonec i přes ujištění banky zaplatit, lze dovodit *podobný obchodní vztah* ve smyslu § 311 odst. 2 písm. c) BGB a smluvní odpovědnost banky za porušení povinnosti dbát zájmů tazatele.⁸⁷

Povinnost ohledu dle § 241 odst. 2 BGB a z toho plynoucí nárok na náhradu čistě majetkové újmy v rámci smluvního práva,⁸⁸ však dle názoru BGH nemusí existovat jen mezi stranami závazku.⁸⁹ Prostřednictvím **smlouvy s ochranným účinkem vůči třetím osobám** (*Vertrag mit Schutzwirkung für Dritte*) a vlastní odpovědnosti třetího vůči jednomu ze smluvních partnerů lze do tohoto vztahu zahrnout i osoby třetí. Všeobecně uznávaná smlouva s ochranným účinkem vůči třetím zatím nalézají oporu jen v judikatuře německých soudů.⁹⁰ Institut je

⁷⁹ Rozhodnutí BGH ze dne 21. 6. 1966 sp. zn. VI ZR 261/64.

⁸⁰ Srov. např. rozhodnutí BGH ze dne 30. 1. 1953 sp. zn. I ZR 88/52.

⁸¹ Rozhodnutí BGH ze dne 11. 11. 2003 sp. zn. VI ZR 371/02.

⁸² Zejména u znalců a odborníků, srov. rozhodnutí OLG Mnichov ze dne 13. 4. 1995 sp. zn. 24 U 86/93.

⁸³ Srov. např. rozhodnutí RG ze dne 7.12. 1911 sp. zn. VI. 240/11, více viz Habersack, M. a kol.: MÜKo zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB Svazek 2: Schuldrecht Allgemeiner Teil: §§ 241-432, 6. vydání, C. H. Beck, Mnichov, 2012, s. 1147.

⁸⁴ Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts z 26. listopadu 2001.

⁸⁵ Das Schuldverhältnis kann nach seinem Inhalt jeden Teil zur Rücksicht auf die Rechte, Rechtsgüter und Interessen des anderen Teils verpflichten.

⁸⁶ Rozhodnutí BGH ze dne 22. 2. 1973 sp. zn. VII ZR 119/71.

⁸⁷ Looschelders, D.: Schuldrecht: Schuldrecht AT, 12. vydání, Vahlen, Mnichov, 2014, s. 58-59.

⁸⁸ § 280 odst. 1 BGB ve spojení s § 241 odst. 2 BGB (ev. ve spojení s § 311 odst. 2 nebo § 311 odst. 3 BGB)

⁸⁹ Ibid. s. 62 a násl.

⁹⁰ Habersack, M. a kol. op. cit. v pozn. 84, s. 2234-2235.

založen na analogii ke smlouvě ve prospěch třetího, smluvní partner třetímu však nedluží plnění, nýbrž povinnost brát ohled na jeho zájmy (§ 241 odst. 2 BGB).⁹¹ Takováto povinnost pak dle BGH může existovat již v předsmuvním stádiu.⁹² Aby však nedocházelo k přílišnému soudnímu „dotváření“ smluvního vztahu, vyvinuly se v judikatuře přísné podmínky:⁹³

- (a) úzká blízkost třetího k předmětu plnění (*Leistungsnähe*),⁹⁴
- (b) zájem věřitele na ochraně třetího (*Gläubigerinteresse*),
- (c) subjektivní rozpoznatelnost prvních dvou podmínek pro dlužníka a
- (d) potřeba ochrany třetího (*Schutzbedürfnis*).

Také **odpovědnost třetího** vůči jedné ze stran kontraktu (*Dritthaftung*) má svůj původ v judikatuře, spolu s předsmuvní odpovědností však doznala v § 311 odst. 3 BGB svého zákonného vyjádření. Podle uvedeného ustanovení může vzniknout závazkový vztah s povinnostmi ohledu na zájmy druhého (§ 241 odst. 2 BGB) také osobám, které nejsou smluvní stranou, a to rovněž i v předsmuvním stádiu. Pravidlo míří na ty, kteří, byť vně kontraktu, mají na jeho uzavření nebo splnění podstatný vliv.⁹⁵ Pod uvedenou kategorií řadí BGH dvě skupiny – jednak znalce a jednak zástupce smluvního partnera, kteří mají na uzavření smlouvy vlastní zájem (*prokurator in rem suam*).⁹⁶

6. Rakouská generální klauzule pod německým vlivem

Základem rakouského deliktčního práva je generální deliktční klauzule § 1295 ABGB, dle níž: Každý má právo, žádati na škůdci náhradu škody, kterou mu způsobil zaviněním; bez rozdílu, zda-li škoda byla způsobena přestoupením povinnosti smluvní či mimo případ smlouvy.⁹⁷ I přes toto všezahrnující ustanovení se ale rakouská teorie i judikatura postupně přiklonily k německému pojetí.⁹⁸ Deliktční právo slouží primárně absolutním statkům a čistě majetková škoda v jeho rámci nepožívá obecné ochrany. Výjimku tvoří případy, kdy došlo k porušení ochranné normy ve smyslu § 1311 ABGB, k úmyslnému porušení dobrých mravů (§ 1295 odst. 2 ABGB) nebo existuje-li speciální ustanovení (např. § 1300 ABGB o odpovědnosti znalce za škodlivou radu).⁹⁹ V rámci smluvního práva se naproti tomu čistě majetková škoda hradí vždy.¹⁰⁰ H. Koziol však uvedené ostré dělení na smluvní a deliktční odpovědnost (a s tím související (ne)možnost náhrady čistě majetkové škody) kritizuje. Judikatura totiž, obdobně jako v Německu, postupně dospěla k názoru, že pro založení odpovědnosti za čistě

⁹¹ Looschelders, D. op. cit. v pozn. 87, s. 63.

⁹² Rozhodnutí BGH ze dne 28. 1. 1976 sp. zn. VIII ZR 246/74.

⁹³ Srov. Looschelders, D. op. cit. v pozn. 87, s. 64 a násl.

⁹⁴ Typicky příbuzní nájemce, kteří s ním žijí, ve vztahu k nájemní smlouvě.

⁹⁵ Ibid., s. 68.

⁹⁶ Např. prodejce ojetých automobilů zastupující jejich vlastníky, který má z prodeje provizi - rozhodnutí BGH ze dne 29. 1. 1975 sp. zn. VIII ZR 101/73.

⁹⁷ Převzato z českého znění ABGB.

⁹⁸ Srov. Bussani, M. a kol. op. cit. v pozn. 18, s. 152.

⁹⁹ Koziol, H., Bydlinski, P., Bollenberger, R.: Kurzkomentarzum ABGB, 3. vydání, Springer Wien, Německo, 2010, str. 1460-1461.

¹⁰⁰ Koziol, H.: Schadenersatz für reine Vermögensschäden in Juristische Blätter, Heft 5, 2004, s. 275.

majetkovou škodu postačuje i jiný zvláštní vztah (*Sonderbeziehung*) mezi škůdcem a poškozeným, kterým je např. *culpa in contrahendo*¹⁰¹ nebo smlouva s ochranným účinkem vůči třetím osobám.¹⁰² Speciální vztah může vzniknout i při sdělení informace nebo rady bez smluvního základu, kde ale odpovědnost z většiny pokrývá § 1300 ABGB.¹⁰³ Dle *Koziola* jsou uvedené speciální vztahy založeny na důvěře, ze které pramení odpovědnost (*Vertrauenshaftung*), jež představuje jakousi mezní oblast mezi odpovědností smluvní a mimosmluvní. V rámci této zóny nelze *ex ante* určit, principy které z obou zmíněných odpovědností se použijí,¹⁰⁴ a k určování povinnosti k náhradě čistě majetkové škody je proto třeba přistupovat *ad hoc*. Při posuzování odpovědnosti je pak nutné zohledňovat několik postulatů odrážejících se v pravidle vyloučení, mezi něž *Koziol* řadí malý okruh poškozených, blízkost oběti ke škůdci či zřejmost jejích finančních zájmů.¹⁰⁵

Nabízí se otázka, v čem je přidaná hodnota zmapování rakouského přístupu k náhradě čistě majetkové škody pro účely výkladu OZ, když se od toho německého na první pohled příliš neliší. Domnívám se, že kromě právě nastíněných inspirativních teoretických úvah a historické blízkosti českého a rakouského práva, existuje důvodů hned několik. Především je to s českým právem **sdílené pojetí protiprávnosti** jako protiprávnosti v jednání. Protiprávně jedná, kdo při svém jednání poruší právní zákazy a příkazy, jež z právního řádu vyplývají přímo (*Schutzgesetz*) nebo je lze dovést (*allgemeine Verhaltensnormen*).¹⁰⁶ Ve druhém případě se jedná zejména o příkaz objektivní pečlivosti (*Sorgfalt*).¹⁰⁷ Existence absolutních statků ukládá každému povinnost náležitě je respektovat, jejich zasažení však protiprávnost toliko indikuje, nikoliv zakládá. Ke konečnému určení odpovědnosti musí soudce nejprve zvážit všechny zájmy, především nebezpečnost škůdcova jednání, hodnotu ohrožených statků a to, zda škůdce k zabránění vzniku škody vynaložil dostatečnou péči.¹⁰⁸ Stejně je rovněž **široké vymezení věci v právním smyslu** (na rozdíl od německého pojetí *res corporales*). Stejně jako OZ, považuje i ABGB právo z pohledávky za věc v právním smyslu,¹⁰⁹ přesto mu nepřiznává absolutní účinek; práva plynoucí ze závazků, na rozdíl od práv věcných majících účinky *erga omnes*, platí pouze relativně.¹¹⁰ Smluvní vztahy tak požívají ochrany

¹⁰¹ Jiný nároz srov. Rummel, P.: Kommentar zum ABGB, Svazek 1 (§§ 1-1174 ABGB), 3. vydání, MANZ Verlag, Vídeň, 2000, s. 1662, který považuje *culpa in contrahendo* za delikt ní institut.

¹⁰² Srov. str. 276 tamtéž. Náhrada čistě majetkové újmy se podle většinového názoru připouští pouze, pokud smlouva svědčí třetí osobě přímo – srov. *Koziol*, H., *Bydlinski*, P., *Bollenberger*, R. op. cit. v pozn. 99, s. 1468.

¹⁰³ *Ibid.* s. 1482 an.

¹⁰⁴ Srov. *Koziol*, H.: *Grundfragen des Schadenersatzrechts*, Jan Sramek Verlag, Vídeň, 2010, s. 95an.

¹⁰⁵ *Ibid.* s. 197-199.

¹⁰⁶ *Koziol*, H., *Welser*, R.: *Bürgerliches Recht: Svazek 2: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht*, 13. vydání, Manz Verlag, Vídeň, 2006, s. 312.

¹⁰⁷ Rummel, P.: *Kommentar zum ABGB, Svazek 2 (§§ 1175-1502 ABGB)*, 3. vydání, MANZ Verlag, Vídeň, 2002, s. 86.

¹⁰⁸ Rozhodnutí OGH ze dne 7. 4. 1992 sp. zn. 4 Ob 524/92 nebo ze dne 7. 9. 1978 sp. zn. 7 Ob 650/78.

¹⁰⁹ *Koziol*, H., *Welser*, R., *Kletecka*, A.: *Grundriss des Bürgerlichen Rechts, Band 1: Allgemeiner Teil. Sachenrecht, Familienrecht*, 13. vydání, MANZ Verlag, Vídeň, 2006, s. 242.

¹¹⁰ Srov. *Koziol*, H., *Bydlinski*, P., *Bollenberger*, R. op. cit. v pozn. 99, s. 789. Výjimkou je aktivní legitimize z pohledávky. Pokud tedy soud přizná plnění ze smlouvy osobě neoprávněné, může se skutečný věřitel u soudu domáhat bezdůvodného obohacení, ev. náhrady škody (rozhodnutí OGH ze dne 10. 7. 2001 sp. zn. 4Ob66/01m).

pouze v rámci úmyslného porušení dobrých mravů, kdy škůdce předmět jejich plnění vědomě zmaří.¹¹¹ Výjimku dle OGH tvoří závazky, které jsou navenek seznatelné faktickou držbou hmotné věci či zápisem ve veřejném rejstříku (např. nájemní smlouva, pacht či leasing). V těchto případech je existence obligací natolik zřejmá, že lze třetím osobám při jejich zásahu přičítat i nedbalost.¹¹² Pojítka rakouského a českého kodexu, jež bude při náhradě čistě majetkové újmy vítaným zdrojem inspirace, představuje také zvlášť upravená **odpovědnost za špatnou informaci nebo radu**. Konečně s rakouským právem sdílíme **neexistenci výslovného zakotvení povinnosti brát ohled na zájmy druhé smluvní strany** (*Schutzpflichten*), jež odpovídá povinnosti plynoucí z § 241 odst. 2 BGB. Podle judikatury a převažujícího názoru literatury jsou však tyto povinnosti v závazkovém vztahu *largo sensu* obsaženy.¹¹³

7. Náhrada čistě majetkové škody dle OZ - inovace nebo nepochopení?

Předchozí stručný exkurz do zahraničních právních úprav bude mít v následující části práce stěžejní význam. Občanský zákoník totiž do českého právního řádu zavádí triádu „malých“ deliktních klauzulí představovaných zásahem do absolutního práva (§ 2910 věta první), porušením ochranné normy (§ 2910 věta druhá) a porušením dobrých mravů (§ 2909). Inspirace Německem je evidentní (viz kap. 5 výše).¹¹⁴ Při analýze relevantních ustanovení je nutné brát tuto skutečnost v potaz a odpovědi na případné výkladové nejasnosti hledat zejména v německé a rakouské právní praxi. Hned v úvodu je nicméně nutné zdůraznit, že být se na § 823 BGB autoři OZ výslovně odvolávají, není zcela jasné, zda si při této své inspiraci byli plně vědomi koncepční změny a případných následků, ke kterým uvedený odklon od dosavadní generální klauzule povede. Rovněž je třeba mít při výkladu ustanovení na paměti, že nedošlo k převzetí doslovnému, a ke škodě věci v mnoha ohledech ani konstruktivnímu. Jak bylo totiž ukázáno výše, germánský koncept náhrady čistě majetkové újmy je třeba zasadit do širšího kontextu právního řádu, zejména pokud jde o vztah smluvního a deliktního práva.

7.1. Kde není zásah do absolutního práva, není náhrada (§ 2910 věta první)

Tím, že zákonodárce v rámci § 2910 věty první podmínil vznik odpovědnosti zásahem do absolutních práv poškozeného, **omezil nárok** z uvedeného ustanovení na škody utrpěné na absolutních právech a případné *následné* majetkové škody v podobě ušlého zisku.

Předně je nutné kvitovat, že zákonodárce zvolil pouze toto obecné označení a nikoliv taxativní výčet,¹¹⁵ neboť tím ponechal velký prostor pro uvážení českých soudů, aby prostřednictvím svého rozhodování hledaly v hraničních případech potřebnou rovnováhu. Uvedená textace s sebou však přináší i výkladové otazníky. Nesporné zůstává, že mezi

¹¹¹ Ibid. s. 1461.

¹¹² Rozhodnutí OGH ze dne 29. 9. 2004 sp. zn. 7 Ob 255/03v.

¹¹³ Ibid. s. 785 nebo též Rummel, 2000, op.cit. v pozn. 101, s. 1651-1652.

¹¹⁴ Srov. DZ k §§ 2909-2914.

¹¹⁵ Z hlediska právní jistoty a zájmů běžných právních uživatelů by nejhodnějším byl výčet demonstrativní.

absolutní práva je nutné zařadit hodnoty uvedené v § 2900 OZ, tedy právo na život, zdraví, svobodu a vlastnictví.¹¹⁶ Absolutními právy jsou ale i jiná podobná práva působící *erga omnes*, zejména věcná práva k věci cizí nebo držba. Jejich vymezení je stěžejní, neboť se od něj odvíjí skutečnost, zda vzniklá finanční újma je následná či zda se jedná o újmu prostou, jejíž náhrada zde není možná. Inspiraci lze nepochybně hledat v německé a rakouské judikatuře. České soudy jsou ovšem postaveny před nelehký úkol, stávající úprava občanského a obchodního zákoníku je totiž nijak neomezovala, pokud jde o kategorii zasaženého statku. Co však dnes bez dalšího vedlo k náhradě, nemusí být hrazeno po novu. Soudci tak musejí najít ekvilibrium mezi vůlí zákonodárce a zachováním standardu, který jednotlivcům doposud český právní řád garantoval.

Důležitý v tomto ohledu bude zejména výklad zásahu do **vlastnictví**, který je nepochybně nutné pojímat široce. Jedná se nejen o přímé zničení nebo poškození hmotného či nehmotného předmětu, ale i o omezení či znemožnění jeho užívání. Ve druhém případě je však nutné zohlednit smysl § 2910 věty první a stanovit hranici mezi tím, co představuje skutečné omezení vlastnického práva a co již lze považovat za prostou ekonomickou škodu. Německá judikatura pracuje s intenzitou narušení - pokud je věc, byť dočasně, zcela nepoužitelná (lod' uvězněná v přístavu), jedná se o nepřijatelné omezení vlastnictví.¹¹⁷

České soudy si budou nuceny rovněž položit otázku, zda po německém vzoru do katalogu absolutních práva zařadit i ekvivalent **práva na zřízení a vykonávaný podnik**. Domnívám se, že to bude nejen vhodné, ale i nutné. Německá právní věda staví na více než staleté zkušenosti a tamní judikatura byla vždy vedena snahou zaplňovat mezery, které při aplikaci § 823 BGB vznikají. Právo na podnikání chrání ostatně i DCFR.¹¹⁸ Aby však opět nedošlo k vyprázdňení smyslu § 2910 věty první, je třeba trvat na striktních podmínkách, jako je cílenost zásahu.

Byť se nově **pohledávky** řadí mezi věci,¹¹⁹ je nutné vycházet z rakouského přístupu a odlišit práva působící vůči všem a práva s účinky *inter partes*. Práva plynoucí ze závazkového vztahu musí dle mého názoru požívat ochrany zejména v rámci smluvní odpovědnosti a ve vztahu k třetím osobám podle § 2909 OZ. Stejně jako v Německu či Rakousku je však záhodno vytvořit výjimku pro situace, kdy věřiteli na základě smlouvy vzniká oprávnění k **držbě určitého věcného práva** a tato držba je navenek seznatelná (nájemce či pachtýř).¹²⁰

Ke škodě věci se zákonodárce neinspiroval svými předlohami úplně. Nad jejich rámec totiž zavádí dle mého názoru problematické vymezení **podmínky protiprávnosti** jako „*porušení povinnosti stanovené zákonem*“. Zákonodárce zde pravděpodobně postupoval v souladu s tuzemskou formulační tradicí („porušení právní povinnosti“ v § 420 OZ1964) a ve snaze

¹¹⁶ Srov. Pipková, P. J.: Ochranný účel normy a jeho význam pro vymezení rozsahu odpovědnosti za škodu (k § 2910 NOZ) in Právník 9/2013 s. 872.

¹¹⁷ Rozhodnutí BGH ze dne 21. 12. 1970 sp. zn. II ZR 133/68.

¹¹⁸ Srov. čl. VI. – 2:208 DCFR.

¹¹⁹ Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2014, s. 1756.

¹²⁰ Zejména v případech zápisu těchto práv do veřejného rejstříku - §§ 2203, 2333 OZ.

zdůraznit rozdíl mezi smluvní a zákonnou odpovědností (nahrazení spojení „*právní povinnosti*“ spojením „*povinnosti stanovené zákonem*“). Německé ani rakouské ustanovení však porušení výslovné zákonné povinnosti nevyžadují. Jejich klauzule hovoří pouze o „*protiprávnosti*“, která je dána samotným zásahem do absolutního práva (protiprávnost v účinku), eventuálně jednáním, pro něž je však vyžadován toliko rozpor s obecnou povinností péče (protiprávnost v jednání).¹²¹ Proto ostatně oba státy zavedly princip absolutních právních statků. Tyto statky jsou navenek zřetelné a každý je může při svém jednání zohlednit. Dojde-li k jejich narušení, je spravedlivé to za výše uvedených podmínek škůdci přičítat. Čistě majetkové zájmy naproti tomu na první pohled zřejmé nejsou. Nepožívají proto ochrany při jakémkoliv protiprávním zásahu, ale pouze tehdy, jednal-li škůdce úmyslně a cíleně nebo porušil-li zákonné ustanovení, které slouží na jejich ochranu. Nový občanský zákoník zde však pro vznik nároku na náhradu škody vyžaduje jak zásah do absolutního práva, tak porušení povinnosti stanovené zákonem. Zákonodárce tak nekoncepčně směšuje dva možné přístupy umožňující spravedlivě definovat odpovědnost škůdce (*Rechtsgutprinzip* a *Schutzgesetz*) a současně významně stírá rozdíl mezi touto deliktní klauzulí a ustanovením o porušení ochranné normy (§ 2910 věta druhá OZ), kde porušení zákona hraje klíčovou roli. Smyslem vyloučení náhrady prosté ekonomické škody u našich sousedů je především zamezit bezbřehé odpovědnosti škůdce, počíná-li si nezodpovědně a lehkovážně, aniž by zároveň porušil výslovnou zákonnou povinnost. Pravidlo vyloučení naproti tomu neplatí, poruší-li škůdce zákonné ustanovení chránící majetkové zájmy. Zakotvením podmínky porušení zákonné povinnosti tak „diskriminace“ prosté ekonomické újmy v § 2910 větě první OZ postrádá smyslu. Nepochybně vhodnější by proto bylo plně vycházet z inspiračních zdrojů a použít slovo „*protiprávní*“.¹²² Řešením problému může být s odkazem na § 2 odst. 2 OZ výklad ustanovení podle smyslu a úmyslu zákonodárce či setrvání na poměrně širokém pojetí povinnosti prevence (§ 2900 OZ), která *de facto* odpovídá výše zmíněné povinnosti péče, k níž dospěla zahraniční judikatura.

7.2. Náhrada škody při porušení ochranné normy (§ 2910 věta druhá)

Formulačně zdařilá není bohužel ani deliktní klauzule obsažená ve větě druhé § 2910 OZ. Od svého vzoru se pravidlo liší jednak požadavkem *zásahu* do chráněného práva a jednak tím, že hovoří o *jiném právu*, než které je chráněno podle věty první téhož ustanovení. Uvedené značí nepochopení inspiračního zdroje a vede k výkladovým nejasnostem tak zásadním, že je třeba uvažovat o jeho zákonné novelizaci.

Dle **čistě gramatického výkladu**, zastávaného např. *J. Hrádek*¹²³, míří uvedené ustanovení na jiná než absolutní, tedy relativní práva. Tento výklad je však dle mého názoru nutné s odkazem na inspirační pramen odmítnout. Jak bylo uvedeno výše, v Německu i Rakousku

¹²¹ Srov. výše pokapitoly 5.1. a 6.

¹²² K uvedenému ostatně spějí i nejnovější tendence v rámci novel deliktního práva – více srov. Ranieri, F.: *Europäisches Obligationsrecht*, 3. vydání, Springer Wien, Nördlingen, 2009, s. 1458-1463.

¹²³ Švestka, J. a kol.: *Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (závazkové právo 2. část, § 2521 - 3081)*, WoltersKluwer, Praha, 2014, s. 931.

dopadá skutková podstata porušení ochranného zákona bez ohledu na jejich povahu na všechny statky, jež spadají do jeho působnosti. Její využití přichází v úvahu především, nikoliv však výlučně, v situacích, kdy zásah do absolutního práva toliko hrozí či došlo-li ke vzniku prosté ekonomické újmy.¹²⁴ Ochranné právo relativních pak ve zmíněných jurisdikcích slouží zejména ustanovení smluvního práva a ve vztahu ke třetím osobám porušení dobrých mravů. Nadto je nutno podotknout, že norem, které by měly ochranný charakter a směřovaly k ochraně relativních práv před jednáním extraneů, nebude v českém právním řádu příliš. Domnívám se tedy, stejně jako např. P. Bezouška¹²⁵, že je nutné vycházet z **historického a teleologického výkladu** ustanovení (§ 2 odst. 2 OZ)¹²⁶ a přiznávat náhradu škody vždy, dojde-li k zaviněnému porušení normy sloužící k ochraně určitého práva. V opačném případě by došlo k extrémnímu omezení možnosti domáhat se náhrady prosté ekonomické újmy v rámci deliktního práva.¹²⁷

Co se týče podmínek zakládajících odpovědnost škůdce, lze se bez větších překážek vydat německou cestou.¹²⁸ Pokud tak ustanovení hovoří o *zákonu*, je nutné tento pojem vykládat jako **jakýkoliv normativní právní akt** včetně podzákoných právních předpisů.¹²⁹ Z této množiny je následně nutné identifikovat ty normy, které mají **ochranný charakter**, tedy neslouží pouze obecnému zájmu, ale konkrétnímu jedinci či skupině osob. Ochrannou dle mého názoru nebude např. povinnost jednat v právním styku poctivě (§ 6 OZ). Nutné je zároveň, aby byla v konkrétním případě naplněna **osobní, věcná a modální ochranná působnost** normy.¹³⁰ Při náhradě čistě majetkové újmy tak zpravidla nepřichází v úvahu předpisy regulující silniční dopravu, neboť jsou primárně zaměřeny na ochranu zdraví a vlastnictví účastníků provozu. Předpisy upravující vztahy uvnitř obchodních korporací zase mnohdy omezují okruh adresátů tím, že z náhrady vylučují osoby stojící vně společnosti.

Otázkou zůstává, zda soudy označí jako ochrannou **povinnost prevence (§ 2900)**. Někteří již totiž projeví obavy, aby jejím prostřednictvím nedocházelo k obcházení zásady o nenahrazování čistě majetkové škody v rámci první deliktní klauzule.¹³¹ Lze přisvědčit úvahám, že zařazení § 2900 OZ do kategorie ochranných norem teoreticky otevírá soudům dveře k definování nespočtu jednotlivých „právních povinností“. Soudy by ale měly zohlednit, že povinnost prevence plní v našem právním řádu funkci *Sorgfaltspflicht* (povinnost pečlivosti) v německém a rakouském právu a zmíněné právní řády odmítají tento standard chování jako ochrannou normu uznat, neboť jejich tvorba přísluší zákonodárci, nikoliv soudům. To, zda bude § 2900 OZ jako ochranná norma klasifikován či nikoliv, se ovšem dle mého názoru nikterak neprojeví při náhradě čistě ekonomické újmy a v tomto

¹²⁴ Viz výše kapitolu 5.2.

¹²⁵ Hulmák, M. a kol. op. cit. v pozn. 122, s. 1548.

¹²⁶ Viz jasný úmysl zákonodárce vyjádřený v DZ k §§ 2909-2914.

¹²⁷ K tomu rovněž srov. Lovětínský, V.: Změny v českém deliktním právu pod vlivem německého občanského zákoníku in Právní rozhledy 17/2014, s. 577.

¹²⁸ Stejně např. Švestka, J. a kol. op. cit. v pozn. 124, s. 931-932, Pipková, P. J. op. cit. v pozn. 116, s. 874-881.

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ Ibid. K německému vzoru viz výše kapitolu 5.2.

¹³¹ Srov. Lovětínský op. cit. v pozn. 128, s. 577.

směru považují výše zmíněné obavy za liché. Povinnost prevence v novém znění chrání toliko absolutní statky a nikoliv také čistě majetkové ztráty,¹³² její porušení tak povede vždy k náhradě škody dle první deliktní klauzule a poškozený se ani nemusí ochranné normy při vymáhání svého nároku dovolávat. Pokud pak přeci jen § 2910 větu druhou využije a soudy mu přisvědčí, omezují se jeho nároky pouze na škody, jež utrpěl na absolutních právech.

Problematická bude v uvedeném světle i stávající judikatura, která dovozovala **odpovědnost znalců** za škody vzniklé nesprávným znaleckým posudkem.¹³³ Dle německé judikatury totiž povinnosti znalců, stanovené např. v zemských nařízeních o znalcích, nepředstavují ochranné normy ve smyslu § 823 odst. 2 BGB.¹³⁴ V situacích, kde mezi stranami nebude existovat smluvní odpovědnost, lze však řešení hledat v ustanovení zavádějícím odpovědnost za škodu způsobenou nesprávnou informací nebo radou (§ 2950 OZ), který se podle zásady *lex specialis* uplatní přednostně.

To, jakým oříškem bude pro podnikatele náhrada čistě majetkové újmy v rámci deliktní odpovědnosti, lze doložit na následujícím příkladu.¹³⁵ Řidič automobilu, který nedodrží povolenou rychlost, narazí z nedbalosti do mostu. Most je nárazem poškozen a silnice musí být na několik dní z části uzavřena. V uzavřeném úseku se nachází benzínová stanice, jejíž vlastník díky uzavírce utrpí škodu v řádu desítek tisíc korun. Podnikatel se však náhrady uvedené čistě majetkové újmy nedomůže. Nárok podle § 2910 věty první ztroskotá na chybějícím zásahu do absolutního práva. Podstata vlastnictví podnikatele není uzavírkou dotčena, čerpací stanici může nadále užívat, pouze se k ní nedostanou zákazníci. Nejedná se eventuelně ani o zásah do jeho práva na zřízení a vykonávaný podnik, neboť řidič nákladního vozu nejednal s cílem zasáhnout do provozu benzínové pumpy. Konečně nepřipadá v úvahu ani náhrada podle § 2910 věty druhé ve spojení s § 18 zákona č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích regulujícím maximální povolenou rychlost. Jedná se sice o ochrannou normu, kterou řidič svým jednáním porušil, jejím smyslem je však usnadnit silniční provoz a zabránit škodám na zdraví a vlastnictví jeho účastníků. Ani majitel čerpací stanice ani jeho škoda tak v uvedeném případě nespádají do osobní a věcné působnosti normy.

7.3. Náhrada v případě úmyslného porušení dobrých mravů (§ 2909 OZ)

Ustanovení o odpovědnosti za úmyslné porušení dobrých mravů (§ 424 OZ1964) bylo ve stávající judikatuře vyhrazeno primárně situacím, při nichž škůdce vykonával své právo.¹³⁶ Jak však plyne ze srovnávací analýzy, úmyslné jednání příčící se dobrým mravům má v systémech konzervativních států nezastupitelnou roli při vzniku prosté ekonomické újmy, § 2909 OZ se tak při její náhradě stává klíčovým ustanovením v systému českého deliktního práva. Byť tuto

¹³² § 2900 NOZ hovoří o *vlastnictví*, nikoliv o *majetku*.

¹³³ Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2008 sp. zn. 25 Cdo 1417/2006.

¹³⁴ Rozhodnutí BGH ze dne 12. 7. 1966 sp. zn. VI ZR 1/65

¹³⁵ Obdobně též rozhodnutí BGH ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. VI ZR 155/14

¹³⁶ Viz např. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014 sp. zn. 25 Cdo 2593/2011 k námitce promlčení.

skutečnost dosavadní literatura k § 2909 OZ nijak neakcentuje,¹³⁷ je třeba s novou funkcí pravidla od 1. ledna 2014 počítat. Význam uvedené normy poněkud snižuje skutečnost, že důležitou skupinu, která pod uvedené ustanovení spadá v německé judikatuře, kryje ustanovení o odpovědnosti za škodlivou radu nebo informaci (§ 2950 OZ). Přesto by podnikatelé neměli uvedené ustanovení podceňovat, § 2909 OZ stále zůstává základem pro nároky vzniklé úmyslným zásahem do relativních práv ze strany třetího. Domnívám se, že tuto jeho novou úlohu by měly ve své judikatuře zohlednit i české soudy, a to jak při výkladu pojmu dobrých mravů, tak při hodnocení úmyslu pachatele.

7.4. Náhrada v rámci práva smluvního (§ 2913)

Tato práce se věnuje primárně odpovědnosti deliktní, jak bylo nicméně naznačeno výše, je pro náhradu čistě majetkové škody důležitý i rozsah odpovědnosti smluvní. Považuji proto za více než vhodné se o ní závěrem zmínit.

Smluvní odpovědnost v OZ se neliší od zákonné jen svojí objektivností, ale i existencí obecné náhrady prosté ekonomické újmy. Zatímco tedy v rámci deliktního práva je pro náhradu čistě majetkové škody v zásadě požadován úmysl, smluvní partner za ni druhé straně odpovídá i bez zavinění. Tato skutečnost nabízí při výkladu OZ prostor k zaplnění „mezer“, které při náhradě čistě majetkové škody v rámci deliktního práva vznikají. Klíčové v tomto ohledu bude zejména vymezení *smluvních povinností* a okruhu *osob*, jimž smlouva slouží.

V případě definování **povinností smluvní strany** je třeba vycházet nejen z textu smlouvy, ale také z toho, co plyne ze zákona, dobrých mravů či zvyklostí (§ 545 OZ). Při výkladu kontraktu je rovněž nutné zohlednit zavedenou praxi stran a to, co předcházelo jeho uzavření (§ 556 OZ). Soudy tím dostávají příležitost upřesnit zejména tzv. *vedlejší povinnosti*, jež existují vedle povinností hlavních. Neboť je každý povinen ve svém styku jednat poctivě (§ 6 OZ), měly by vedlejší povinnosti zahrnovat i povinnost ohledu na zájmy druhé strany, korespondující § 241 odst. 2 BGB nebo závěrům rakouské judikatury. Na rozdíl od těch hlavních, neslouží uvedené povinnosti primárně ke splnění závazku, nýbrž mimo jiné k tomu, aby při jeho realizování nevníkaly smluvnímu partnerovi zbytečné škody. Někteří autoři proto při jejich porušení volají po aplikaci § 2910 OZ o mimosmluvní odpovědnosti.¹³⁸ Uvedené tvrzení je však třeba s odkazem na zahraniční zkušenosti a potřebu zajistit náhradu čistě ekonomické škody odmítnout. Pravidlo vyloučení lze kvůli obtížné rozeznatelnosti majetkových poměrů jednotlivců a obavě před množstvím soudních sporů ospravedlnit v rámci deliktního práva. Vznikem smluvního pouta však uvedené argumenty berou za své – strana má při negociaci příležitost majetkové zájmy druhého poznat, zohlednit je při tvorbě kontraktu a počet žalobců se výrazně redukuje. Tento fakt by měly soudy při svém rozhodování zohlednit a ideálně zařadit porušení veškerých povinností plynoucích ze závazku pod ustanovení o smluvní odpovědnosti.¹³⁹

¹³⁷ Srov. Hulmák, M. a kol. op. cit. v pozn. 122, s. 1533-1537, Švestka, J. a kol. op. cit. v pozn. 124, s. 922-924.

¹³⁸ Viz Švestka, J. a kol. op. cit. v pozn. 124, s. 959.

¹³⁹ Ke stejnému názoru dochází např. i P. Bezouška in Hulmák, M. a kol. op. cit. v pozn. 122, s. 1568.

Stejnou optikou je nutné nazírat i na **okruh osob**, kterým má plnění smluvní povinnosti sloužit. Zákonodárce ostatně sám reflektuje stávající judikaturu Nejvyššího soudu a výslovně připouští, že v určitých situacích může splnění smluvní povinnosti svědčit i osobě stojící vně kontraktu. Jedná se v podstatě o uzákonění institutu odpovídajícího **smlouvě s ochranným účinkem vůči třetím osobám**. Výslovná úprava sleduje především zpřísnění podmínek definovaných Nejvyšším soudem. Poruší-li smluvní strana *ujednanou* smluvní povinnost, odpovídá dle § 2913 odst. 1 za vzniklou škodu též třetí osobě, již měla uvedená povinnost *zjevně* sloužit. Při definování podmínek se lze nepochybně inspirovat tím, co vyžadují německé soudy.¹⁴⁰ Pokud jsou pak uvedené předpoklady naplněny, bude dle mého názoru dána i požadovaná *zjevnost*. Zároveň se domnívám, že bude-li pro druhou stranu zjevné, že splnění určité povinnosti svědčí třetímu, bude mít možnost tuto skutečnost zohlednit v rámci smluvního vyjednávání a netřeba tudíž trvat na tom, aby byla povinnost *výslovně ujednaná*. Soudy by tak v konkrétním případě měly brát v potaz omezenou možnost poškozeného domáhat se náhrady čistě majetkové újmy podle § 2910 OZ a účinky smluvní odpovědnosti vůči třetím osobám za splnění uvedených okolností vykládat spíše extenzivně.

V případech zvláště zjevné nespravedlnosti, kdy nelze nahradit prostou ekonomickou škodu podle deliktního práva a nelze použít ani § 2950 OZ, se soudům nabízí možnost *per analogiam* dovodit i **odpovědnost třetí osoby vůči stranám smluvního závazkového vztahu**,¹⁴¹ pokud má tato výrazný vliv na jeho splnění.

7.5. Zákonná nebo smluvní?

Otázka, zda určitá povinnost je svým charakterem zákonná nebo smluvní, dostává s odkazem na výše uvedené úvahy novou dimenzi. Prozatímní spory pramení převážně ze skutečnosti, že se od určení odvíjí případná povaha odpovědnosti jako subjektivní nebo objektivní. Inspirací v německém právním řádu se do hry však dostává další aspekt, kterým je náhrada čistě majetkové škody.

Prvním zdrojem sváru je povaha nově zavedené **předsmluvní odpovědnosti** (§§ 1728-1730 OZ). Prozatímní literatura převážně tenduje k názoru, že *culpa in contrahendo* je svojí povahou zákonná.¹⁴² Nelze se divit, předsmluvní odpovědnost považoval za zákonnou ve své stávající judikatuře i Nejvyšší soud¹⁴³ a stejný přístup lze nalézt i ve většině evropských právních řádů.¹⁴⁴ Uvedený náhled plynul z generální deliktní klauzule, která náhradu prosté ekonomické újmy nijak neomezovala.¹⁴⁵ Nový civilní kodex však redukuje mimosmluvní odpovědnost zásadně na škody na absolutních právech poškozeného. Je více než zřejmé, že v případě předsmluvní odpovědnosti však půjde o škody primárně majetkové, které vzniknou,

¹⁴⁰ Srov. výše u podkapitoly 5.4.

¹⁴¹ Tamtéž.

¹⁴² Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054), 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2014, s. 52, s. 61; Hulmák, M., Vlček, K.: Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část in Právní rozhledy 17/2012, s. 608, Hulmák, M. a kol. op.cit. v pozn. 122, s. 1568.

¹⁴³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. č. 29 Odo 1166/2004

¹⁴⁴ Srov. Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law (DCFR), Vol. I, s. 249.

¹⁴⁵ Obdobně tomu je i ve Francii – srov. Ranieri, F. op. cit. v pozn. 123, s. 1370 a násl.

aniž by bylo zasaženo do absolutního práva strany vyjednávání (typicky zbytečně vynaložené náklady související s negociací či přípravou na plnění závazku). I proto se ostatně německá judikatura a následně i zákonodárce, vedeni snahou napravit mezery deliktního práva, vydali oproti celoevropské tendenci zvláštní cestou.¹⁴⁶ Obdobný vývoj lze sledovat i v Rakousku. Oba právní řády považují pouto mezi stranami po zahájení kontraktace za zvláštní vztah, na něž aplikují ustanovení resp. principy smluvní odpovědnosti.¹⁴⁷ Do uvedeného vztahu, jehož obsahem je primárně povinnost nepůsobit smluvnímu partnerovi újmu, pak dokonce za určitých okolností vtahují i třetí osoby. Domnívám se, že obdobně lze postupovat i v rámci nové české právní úpravy a *culpa in contrahendo* podřídit režimu smluvní odpovědnosti. Eventuálním řešením, které má s ohledem na místní tradici a směřování doktríny větší šanci se prosadit, je pak zařazení ustanovení §§ 1728-1730 OZ mezi ochranné normy (§ 2910 věta druhá OZ), jejichž účelem je chránit majetkové zájmy kontrahentů.¹⁴⁸

Stejně úvahy lze vést i v souvislosti s **povinností péče řádného hospodáře** (§ 159 OZ, §§ 51-53 ZOK). To, zda se jedná o povinnost smluvní či zákonnou je v právní teorii sporné.¹⁴⁹ Diskutabilní je posouzení povahy péče řádného hospodáře rovněž v Německu, byť převažuje pojetí zákonné povinnosti.¹⁵⁰ Zde však relevance posouzení není pro náhradu čistě ekonomické škody rozhodná, neboť § 43 odst. 2 GmbHG i § 93 odst. 2 AktG (podobně v Rakousku § 25 odst. 2 ÖGmbHG a § 84 odst. 2 ÖAktG) představují samostatné skutkové klauzule opravňující *společnost* k náhradě vzniklé škody bez ohledu na její povahu.¹⁵¹ Směrem ke společníkům, akcionářům nebo věřitelům pak uvedená ustanovení nelze považovat za ochranné normy, které by ve spojení s § 823 odst. 2 BGB případně uvedené osoby opravňovaly k náhradě.¹⁵² V českém prostředí však problémy nastat mohou. § 159 OZ není samostatným zdrojem nároku pro náhradu škody, § 53 ZOK pak obchodní korporaci opravňuje toliko k vydání prospěchu, který člen orgánu porušením péče získal, nikoliv však k náhradě veškeré škody.¹⁵³ Domnívám se nicméně, že byť i zde půjde v převážné většině o škodu čistě majetkovou, na její náhradu nebude mít rozuzlení uvedené teoretické otázky vliv. Přikloní-li se totiž soudy k pojetí zákonnému, lze bez větších pochybností dospět k závěru, že povinnost péče řádného hospodáře představuje jednu z ochranných norem, jejímž cílem je ochránit *společnost* před případnými finančními ztrátami způsobenými nepečlivým jednáním jejích orgánů.

¹⁴⁶ Ibid. s. 1346.

¹⁴⁷ Srov. výše kapitoly 5.4. a 6.

¹⁴⁸ Opačný názor srov. Hulmák, M., Vlček, K.: Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část in Právní rozhledy 18/2012, s. 649.

¹⁴⁹ K smluvní se přiklání J. Lasák in Lavický a kol. op.cit. v pozn. 119, s. 820, k zákonné T. Dvořák in Švestka, J. a kol.: Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část), Wolters Kluwer, Praha, 2013, s. 531.

¹⁵⁰ Wellhöfer, W., Peltzer, M., Müller, W.: Die Haftung von Vorstand, Aufsichtsrat, Wirtschaftsprüfer, 1. Vydání, C.H.BECK, 2008, m.č. 33.

¹⁵¹ Spindler, G. a kol.: MüKo zum Aktiengesetz, 4. vydání, C.H.BECK, Mnichov, 2014, § 93, m.č. 11, Fleischer, H. a kol.: MüKo zum GmbHG, 1. Vydání, C.H.BECK, Mnichov, 2012, § 43 m.č. 1.

¹⁵² Srov. výše podkapitolu 5.2. nebo také usnesení OLG Stuttgart ze dne 23. 1. 2006 sp.zn.14 U 64/05.

¹⁵³ Srov. Štenglová, I. a kol.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2013, s. 141.

Obdobně by měly soudy postupovat vždy, když budou postaveny před otázkou, zda porušení povinnosti představuje porušení smlouvy či zákona. Znění kodexu dokonce nebrání výkladu, který převažuje v Rakousku, podle něhož se principy smluvní odpovědnosti použijí všude, kde existuje mezi škůdcem a poškozeným určitý speciální vztah, jenž vznikl již před škodnou událostí.¹⁵⁴ Principy zákonné odpovědnosti se pak uplatní tehdy, když uvedenou spojitost mezi škůdcem a poškozeným zakládá teprve škodná událost. Uvedené úvahy lze opřít např. o § 1723 odst. 2 OZ, podle něhož se ustanovení o závazcích ze smluv, včetně § 2913 OZ, použijí i pro závazky vznikající na základě jiných právních skutečností.¹⁵⁵

8. Závěr

Kategorii čistě majetkové škody, kterou do českého právního řádu téměř bez povšimnutí zavádí nový občanský zákoník, nevěnuje odborná literatura prozatím příliš pozornosti. Uvedenou problematiku však nelze přehlížet dlouhodobě. Jak ukázala srovnávací studie, byla náhrada prosté ekonomické škody hnacím motorem při směřování judikatury a zásadních novelizačních počinech v Německu, jež bylo při úpravě našeho nového deliktního práva výchozím inspiračním pramenem. Rovněž v rakouském právním prostředí, které se svému největšímu sousedovi přiblížilo judikatorně, vyvolává uvedené téma mnoho emocí.

Tím, že autoři nového kodexu upustili od generální deliktní klauzule, oddělili smluvní a deliktní odpovědnost, v jejímž rámci podměnili vznik náhrady zasažením absolutního práva, zařadili Českou republiku mezi země s konzervativním postojem k náhradě čisté majetkové újmy. Tento posun je spojen s výkladovými a aplikačními obtížemi, které jsou umocněny skutečností, že zákonodárce při opisování německého řešení nepostupoval doslovně, a ať záměrně či z nepochopení zákonného textu, zavedl do českého právního řádu z komparativního hlediska ojedinělé řešení.

Práce se snaží jednotlivé problémy identifikovat a navrhnout případné možnosti jejich řešení. S ohledem na vůli zákonodárce a účel nové koncepce, je třeba výkladem zákonný text přiblížit výchozímu zdroji. Podobně je nutné postupovat rovněž při definování poměru mezi smluvní a deliktní odpovědností, zejména v hraničních případech. Tento nelehký úkol přísluší v českém právním prostředí soudům, neboť právě jim přísluší výklad uvedených ustanovení a s tím související rozřešení nastíněných teoretických sporů. Lze jen doufat, že budou brát výše uvedené závěry sousedních jurisdikcí v potaz a při řešení konkrétních případů zohledňovat zejména důvody, které vedly zákonodárce či soudce ostatních právních řádů k zavedení pravidla vyloučení. Měl-li tedy škůdce příležitost majetkové zájmy poškozeného poznat a zohlednit je ve svém jednání, čistě majetková škoda pro něj byla předvídatelná a soudy by měly její náhradu přiznat. K dispozici budou mít nejen ustanovení o porušení ochranné normy, úmyslné porušení dobrých mravů nebo zvláštní skutkové podstaty jako odpovědnost za škodlivou radu, ale přistoupí-li k výše navrhovanému výkladu, i úpravu odpovědnosti smluvní. Podnikatelům, jichž se uvedená problematika týká především, lze pak jen doporučit,

¹⁵⁴ Srov. výše kap. 6.

¹⁵⁵ Podobně Humlák, M. op. cit. v pozn. 143, s. 10.

aby nevyčkávali na první soudní rozhodnutí a případnou náhradu čistě majetkové újmy podchytili ve svých smluvních vztazích výslovně ujednanými povinnostmi ohledu na majetkové zájmy smluvní strany či prostřednictvím pojištění svého majetku.

9. Prameny

Odborná literatura:

- Boom, H. W. a kol.: Pure Economic Loss (Tort and Insurance Law), Springer Wien, Vídeň, 2004.
- Bussani, M. a kol.: Pure Economic Loss in Europe, Cambridge: University Press, Cambridge, 2003.
- Bussani, M., Palmer, V., Parisi, F.: Liability for Pure Financial Loss in Europe: An Economic Restatement in American Journal of Comparative Law, 51, 2003, s. 113-162.
- Fleischer, H. a kol.: Münchener Kommentar zum GmbHG, 1. Vydání, C.H.BECK, Mnichov, 2012.
- Habersack, M. a kol.: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Svazek 5: Schuldrecht, Besonderer Teil III §§ 705-853, Partnerschaftsgesellschaftsgesetz, Produkthaftungsgesetz, 6. vydání, C. H. BECK, Mnichov, 2013.
- Habersack, M. a kol.: Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB Svazek 2: Schuldrecht Allgemeiner Teil: §§ 241-432, 6. vydání, C. H. Beck, Mnichov, 2012.
- Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník V. Závazkové právo. Obecná část (§ 1721–2054), 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2014.
- Hulmák, M. a kol.: Občanský zákoník VI. Závazkové právo. Zvláštní část (§ 2055–3014). Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2014.
- Hulmák, M., Vlček, K.: Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 2. část in Právní rozhledy 18/2012, s. 602-608.
- Hulmák, M., Vlček, K.: Obecná informační povinnost při sjednávání smlouvy – 1. část in Právní rozhledy 17/2012, s. 644-650.
- Kötz, H., Wagner, G.: Deliktsrecht, Vahlen, Mnichov, 2013.

- Koziol, H., Bydlinski, P., Bollenberger, R.: Kurzkomentar zum ABGB, 3. vydání, Springer Wien, Německo, 2010.
- Koziol, H., Welser, R., Kletecka, A.: Grundriss des Bürgerlichen Rechts, Band 1: Allgemeiner Teil. Sachenrecht, Familienrecht, 13. vydání, MANZ Verlag, Vídeň, 2006.
- Koziol, H., Welser, R.: Bürgerliches Recht: Band 2: Schuldrecht Allgemeiner Teil, Schuldrecht Besonderer Teil, Erbrecht, 13. vydání, Manz Verlag, Vídeň, 2006.
- Koziol, H.: Grundfragen des Schadenersatzrechts, Jan Sramek Verlag, Vídeň, 2010
- Koziol, H.: Recovery for economic loss in the European Union in Arizona Law Review 48 (2006), s. 871-895.
- Koziol, H.: Schadenersatz für reine Vermögensschäden in Juristische Blätter, Heft 5, 2004.
- Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654), 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2014.
- Looschelders, D.: Schuldrecht, Besonderer Teil, 9. vydání, Vahlen, Mnichov, 2014.
- Looschelders, D.: Schuldrecht: Schuldrecht AT, 12. vydání, Vahlen, Mnichov, 2014.
- Lovětínský, V.: Změny v českém deliktním právu pod vlivem německého občanského zákoníku in Právní rozhledy 17/2014, s. 573-578.
- Medicus, D., Lorenz, S.: Schuldrecht II, Besonderer Teil, 17. vydání, C. H. BECK, Mnichov, 2014.
- Oechsler, J.: J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: Staudinger BGB - Buch 2: Recht der Schuldverhältnisse, §§ 826-829; ProdHaftG, Sellier/de Gruyter oHG, Berlín, 2014.
- Pipková, P. J.: Ochranný účel normy a jeho význam pro vymezení rozsahu odpovědnosti za škodu (k § 2910 NOZ) in Právník 9/2013 s. 869-882.
- Ranieri, F.: Europäisches Obligationsrecht, 3. vydání, Springer Wien, Nördlingen, 2009.
- Rummel, P.: Kommentar zum ABGB, Svazek 1 (§§ 1-1174 ABGB), 3. vydání, MANZ Verlag, Vídeň, 2000.
- Rummel, P.: Kommentar zum ABGB, Svazek 2 (§§ 1175-1502 ABGB), 3. vydání, MANZ Verlag, Vídeň, 2002.

- Schilcher, B., Holzer, W.: Der schadenersatzrechtliche Schutz des Traditionserwerbers bei Doppelveräußerung von Liegenschaften in Juristische Blätter, Sešit 17, 1974.
- Spindler, G. a kol.: Münchener Kommentar zum Aktiengesetz, 4. vydání, C.H.BECK, Mnichov, 2014.
- Štenglová, I., a kol.: Zákon o obchodních korporacích. Komentář, 1. vydání, C. H. Beck, Praha, 2013.
- Švestka, J. a kol.: Občanský zákoník - Komentář - Svazek I (obecná část), Wolters Kluwer, Praha, 2013.
- Švestka, J. a kol.: Občanský zákoník - Komentář - Svazek VI (závazkové právo 2. část, § 2521 - 3081), Wolters Kluwer, Praha, 2014.
- Von Bar, Ch.: Gemeineuropäisches Deliktrecht, Díl 2, C. H. Beck, Mnichov, 1999.
- Wellhöfer, W., Peltzer, M., Müller, W.: Die Haftung von Vorstand, Aufsichtsrat, Wirtschaftsprüfer, 1. Vydání, C. H. BECK, 2008.

Normativní právní akty:

- zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
- zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- zákon č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech
- zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích a o změnách některých zákonů (zákon o silničním provozu), ve znění pozdějších předpisů
- německý Základní zákon (GG)
- německý občanský zákoník (BGB)
- německý akciový zákon (AktG)
- německý zákon o společnosti s ručením omezeným (GmbHG)
- rakouský všeobecný občanský zákoník (ABGB)
- rakouský akciový zákon (ÖAktG)
- rakouský zákon o společnosti s ručením omezeným (ÖGmbHG)

Judikatura:

(a) Rozhodnutí Nejvyššího soudu České republiky

- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 11. 10. 2006, sp. zn. č. 29 Odo 1166/2004.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 7. 2008 sp.zn. 25 Cdo 1417/2006.
- Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 13. 3. 2014 sp. zn. 25 Cdo 2593/2011.

(b) Rozhodnutí německých soudů

- Rozhodnutí RG ze dne 13. 6. 1906 sp. zn. V 589/05.
- Rozhodnutí RG ze dne 7. 12. 1911 sp. zn. VI. 240/11.
- Rozhodnutí BGH ze dne 30. 1. 1953 sp. zn. I ZR 88/52.
- Rozhodnutí BGH ze dne 25. 5. 1955 sp. zn. VI ZR 6/54.
- Rozhodnutí BGH ze dne 7. 3. 1956 sp. zn. V ZR 106/54.
- Rozhodnutí BGH ze dne 09. 12. 1958 sp. zn. VI ZR 199/57.
- Rozhodnutí BGH ze dne 16. 12. 1958 sp. zn. VI ZR 245/57.
- Rozhodnutí BGH ze dne 21. 6. 1966 sp. zn. VI ZR 261/64.
- Rozhodnutí BGH ze dne 12. 7. 1966 sp. zn. VI ZR 1/65.
- Rozhodnutí BGH ze dne 21. 12. 1970 sp. zn. II ZR 133/68.
- Rozhodnutí BGH ze dne 14. 10. 1971 sp. zn. VII ZR 313/69.
- Rozhodnutí BGH ze dne 22. 2. 1973 sp. zn. VII ZR 119/71.
- Rozhodnutí BGH ze dne 29. 1. 1975 sp. zn. VIII ZR 101/73.
- Rozhodnutí BGH ze dne 28. 10. 1975 sp. zn. VI ZR 24/74.
- Rozhodnutí BGH ze dne 28. 1. 1976 sp. zn. VIII ZR 246/74.
- Rozhodnutí BGH ze dne 8. 6. 1976 sp. zn. VI ZR 50/75.
- Rozhodnutí BGH ze dne 24. 1. 1984 sp. zn. VI ZR 37/82.
- Rozhodnutí BGH ze dne 3. 2. 1987 sp. zn. VI ZR 32/86.
- Rozhodnutí BGH ze dne 16. 3. 1988 sp. zn. VIII ZR 184/87.
- Rozhodnutí BGH ze dne 11. 7. 1988 sp. zn. II ZR 243/87.
- Rozhodnutí BGH ze dne 14. 5. 1992 sp. zn. II ZR 299/90.
- Rozhodnutí BGH ze dne 22. 6. 1992 sp. zn. II ZR 178/90.
- Rozhodnutí BGH ze dne 19. 10. 1993 sp. zn. XI ZR 184/92.
- Rozhodnutí BGH ze dne 13. 4. 1994 sp. zn. II ZR 16/93.
- Rozhodnutí OLG Mnichov ze dne 13. 4. 1995 sp. zn. 24 U 86/93.
- Rozhodnutí BGH ze dne 19. 9. 1995 sp. zn. VI ZR 377/94.
- Rozhodnutí BGH ze dne 11. 11. 2003 sp. zn. VI ZR 371/02.
- Rozhodnutí BGH ze dne 19. 7. 2004 sp. zn. II ZR 402/02.
- Rozhodnutí BGH ze dne 28. 6. 2011 sp. zn. KZR 75/10.
- Rozhodnutí BGH ze dne 9. 12. 2014, sp. zn. VI ZR 155/14.

(c) Rozhodnutí rakouských soudů

- Rozhodnutí OGH ze dne 7. 9. 1978 sp.zn. 7 Ob 650/78.
- Rozhodnutí OGH ze dne 7. 4. 1992 sp.zn. 4 Ob 524/92.
- Rozhodnutí OGH ze dne 10.07.2001 sp.zn. 4 Ob 66/01m.
- Rozhodnutí OHG ze dne 29. 9. 2004 sp.zn. 7 Ob 255/03v.

(d) Rozhodnutí soudů Anglie a USA

- Ultramares Corporation v. Touche, 174 N.E. 441 (1932).
- Hedley Byrne & Co Ltd v Heller & Partners Ltd [1964] AC 465.
- Spartan Steel & Alloys Ltd v Martin & Co (Contractors) Ltd [1973] 1 QB 27 (CA).

Internetové zdroje:

- Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, dostupné na www.obcanskyzakonik.justice.cz/fileadmin/Duvodova-zprava-NOZ-konsolidovana-verze.pdf [cit. 22. 2. 2015].